

FRANCOVÉ Z LIBLIC V CHRUDIMI

Sonda do majetkového a sociálního postavení elitní rodiny v prostředí královského města v 16. století

David RICHTER

Elitní měšťanské rodiny, případně přímo rodiny erbovní, patří mezi poměrně frekventované téma nejen domácí historiografie. K danému tématu byla publikována řada studií, ať už zaměřených spíše obecněji (přehledově),¹⁾ nebo přímo ke konkrétní rodině či osobě.²⁾ Studium takových rodin nám však nenabízí pouze možnost poznat jejich konkrétní historii, ale vzhledem k jejich vysokému sociálnímu postavení také odkrývá prostředí širších společenských elit daného města a odhaluje, jakým způsobem spolu byly vzájemně provázané. Na druhou stranu také studium konkrétních rodin

1) Ze starších např. Josef PILNÁČEK, *Královéhradecké, chrudimské, pražské a jiné rodiny erbovní a měšťanské. (Příspěvky heraldicko-genealogické)*, Vídeň 1919; z novějších pak Roman CIKHART, *Šlechtické a erbovní rody na Tábořsku ve svých znacích*, Heraldika a genealogie 27, 1994, č. 3–4, s. 175–184; Jiří HÁŠ, *Erbovní a šlechtické rody vysokomyštské*, Heraldika a genealogie 30, 1997, č. 3–4, s. 143–160; Vladimír Jakub MRVÍK, *Nižší šlechta a erbovní měšťanstvo Černokostelecka v období raného novověku*, in: Archivní prameny Kolínska 2002, s. 3–60.

2) Helena ŠTROBLOVÁ, *Kutnohorský podnikatelský patriciát a erbovní páni z Vrchovišť*, Časopis Národního muzea v Praze, řada historická 161, č. 1–2, 1992, s. 8–13; Karel MÜLLER, *Olomoucký erbovní měšťan Valentin Parsch z Parschendorfu*, Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci 9 (28), 2000, s. 138–142; Jitka JAROŠOVÁ, *Mrázové z Milešovy v Litoměřicích v předbělohorské době*, in: Města severozápadních Čech v raném novověku, Ústí nad Labem 2000, s. 223–237; Michaela HRUBÁ, *Erbovní měšťané – „urozená“ vrstva předbělohorských českých měst? (Životní styl erbovních rodin na příkladu Mrázů z Milešovy v Litoměřicích)*, in: V komnatách paláců – v ulicích měst. Sborník příspěvků věnovaných Václavu Ledvinkovi k šedesátým narozeninám, Praha 2007, s. 245–257; Irena KORBELÁŘOVÁ, *Dominační z Karlsbrunnu. K osudům a životnímu stylu slezských erbovních měšťanů barokní doby*, Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis: osobnosti na křižovatce dějin 4, 2011, s. 51–75.

umožňuje poznat, z jakého prostředí pocházela a jakého původu byla velká část erbovníků a později rytířů 16. století, což je vzhledem k velkým změnám, kterými na počátku raného novověku drobná šlechta prošla, poměrně zásadní. Na jednu stranu bylo studií, zabývajících se erbovními měšťany, potažmo novými rytíři, publikováno poměrně velké množství, na stranu druhou se jedná, v poměru k tomu, jak velký podíl drobné šlechty povýšení měšťané tvořili, jen o zlomek. Praxe tedy dokládá, že studium erbovních rodin je velmi důležitým a doposud „nevytěženým“ tématem.

Pro nezbytný kontext a pochopení toho, jakým způsobem se tato vrstva v 16. století ustavila, si dovolueme malý exkurs do „prolínání se“ městského a šlechtického stavu již od 15. století. Pevná pravidla ohledně zisku rytířského (vladyckého) titulu byla nastavena až v průběhu 16. století a stav sám o sobě se uzavřel až na začátku století následujícího.³⁾ Ještě v 15. století nebyly hranice mezi rytíři (vladyky, zemany, panoši) a některými měšťany pevně stanovené, neboť „*měšťan, který si zakoupil statek na venkově, vzdal se měšťanských zaměstnání (tedy řemesla a obchodu) a městského práva, se automaticky začleňoval mezi šlechtu.*“⁴⁾ K jistému omezení měšťanského nakládání se svobodným majetkem došlo roku 1454, od kterého mohli takový majetek zakoupit jen se svolením krále a vklad do zemských desek jim musel povolit zemský soud (výjimku tvořili měšťané pražští a kutnohorští).⁵⁾ Stoupající napětí mezi městským a šlechtickým stavem pak vyvrcholilo okolo roku 1500 vydáním Vladislavského zřízení zemského. Celou druhou polovinu 15. století tedy provázela snaha rytířů omezovat příliv měšťanů do svých řad, vzhledem nastavovaným omezením se tak pro měšťany stávala více méně jedinou cestou oficiální nobilitace.⁶⁾

Další přísnější pravidla byla nastavena za vlády Ferdinanda I. se zavedením praxe podání si formulářové žádosti do české dvorské kanceláře s ná-

3) Vladimír KLECANDA, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku. (Příspěvek k dějinám nižší šlechty)*, Časopis archivní školy VI, 1928, s. 10–16.

4) Jaroslav MEZNÍK, *Česká a moravská šlechta ve 14. a 15. století*, Sborník historický 37, 1990, s. 8.

5) Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, Praha 2005, s. 213; Karolina ADAMOVÁ, „*Kladení*“ svobodných nemovitostí měšťany a městy do zemských desek, Právněhistorické studie 22, 1979, s. 208. Studium venkovských statků pražských měšťanů v předhusitském období se zabýval například Jaroslav MEZNÍK, *Venkovské statky pražských měšťanů v době předhusitské a husitské*, Praha 1965.

6) Vladimír KLECANDA, *Tři kapitoly o českomoravských erbovnících*, Zprávy českého zemského archivu 7, 1932, s. 71.

vrhem erbu a přídomku včetně výčtu svých zásluh.⁷⁾ Další důležitý mezník se datuje do roku 1549, od kterého měly být osoby, které obdržely majestát, titulovány jako „svobodný panoš“ a až třetí generace rodu jako „urozený vladyka“, samozřejmě pouze za předpokladu přijetí do stavu na sněmu.⁸⁾ Od roku 1552 byl erbovník dále povinen prokázat se u desk zemských, čímž v podstatě došlo jen k utvrzení již dříve fungující praxe a od roku 1556 pak měl navíc povinnost doložit vedle vlastnictví erbu také svou zachovalost.⁹⁾

Dalším způsobem zisku erbu a titulu byl institut tzv. erbovního strýcovství. Příslušník šlechtického stavu nebo i erbovník měl možnost přijmout ke svému erbu a přídomku další osobu, často příbuzného. V případě, že takový akt panovník schválil, bylo erbovní strýcovství nahlášeno u desk zemských. Je však nezbytné nezapomínat na to, že takto přijatá osoba zůstávala pouze erbovníkem, pro případné dosažení titulu rytíře musela být přijata na sněmu do stavu.¹⁰⁾ Tato pravidla byla však normou, nikoliv stoprocentně uplatňovanou praxí.¹¹⁾ To nakonec dosvědčuje i případ rodiny Franců.

Předkládaná studie není prvním zpracováním chrudimské rodiny Franců. Před zhruba 130 lety o nich publikoval Antonín Rybička krátký článek, který následně doplnil ještě stručnými dodatky. Toto pojednání je sice po rozsahové stránce poměrně krátké, avšak po obsahové nabízí poměrně zajímavý vhled do postavení rodiny Franců a dále představuje také některé základní genealogické vazby. Bohužel vzhledem k tomu, že uvedený článek představuje jen zlomek informací, které lze o rodině z městských knih vyčíst, obsahuje genealogické nepřesnosti, dále nepostihuje všechny zjistitelné členy rodu a také dokonce postrádá určitý sociální kontext, vyvstala potřeba jeho výzkumy a závěry doplnit.¹²⁾

7) Tamtéž, s. 73–89.

8) Hemergild JIREČEK (ed.), *Codex iuris Bohemici. Tomi IV. Pars I. Práva a zřízení zemská království Českého za léta M.C.XLIX.*, Praha 1882, s. 146, č. A. 25.

9) V. KLECANDA, *Přijímání do rytířského stavu*, s. 10–16.

10) V. KLECANDA, *Tři kapitoly o českomoravských erbovnících*, s. 90–96; Martin KOLÁŘ – August SEDLÁČEK, *Českomoravská heraldika. Část všeobecná*, Praha 1902, s. 35–81.

11) Zajímavá je také otázka tax a dalších poplatků spojených s udělením nobilitace v tomto období. Jejich výši známe spíše až z pozdějších staletí, ale i pro 16. století víme například o tom, že udělování či konfirmace městských privilegií byly pro královskou pokladnu zajímavým příjmem. Viz např. Václav ŠOLLE, *Konfirmace privilegií českých královských měst za prvních Habsburků ve světle ústředních archivních fondů*, in: Karel Mladý (ed.), *Městské právo v 16.–18. století v Evropě*, Praha 1982, s. 143–156.

12) Antonín RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách v XV.–XVII. století v m. Chrudimi usedlých*, Zprávy o zasedání Královské české společnosti

Předkládaný text je rozdělený na dvě základní části. Zatímco první oddíl je spíše genealogickým přehledem jednotlivých členů rodiny, který zároveň postihuje jejich příbuzenský, sociální a majetkový kontext, druhá část studie tyto informace stručně sumarizuje, respektive analyzuje v širších rodinných a dobových souvislostech. Prvotním záměrem této studie je tedy poznání rodiny Franců z Liblic jakožto majetkové a společenské elity královského města 16. století. Naopak hlavním cílem není prezentace co největšího množství nejruznějších záznamů ke každému členu rodiny, nýbrž pouze těch relevantních a důležitých pro účely této statě.

První z Franců v Chrudimi a jeho potomstvo

Prvním členem z rodu Franců, který se v Chrudimi usadil, respektive objevil, byl soukeník Zikmund Franc. Nejstarší městský zápis, který se pro jeho osobu podařilo dohledat, se datuje do roku 1484, kdy prodal roli Vaňkovi Sovkovi.¹³⁾ Další pak náleží do roku 1489, kdy prodal dvůr s kusem role¹⁴⁾ a roku 1491 kdy prodal další roli.¹⁵⁾ Bohužel nevíme, kdy a odkud Zikmund do Chrudimi přišel, pokud ovšem nebyl chrudimským rodákem, který začal užívat jiného příjmení než jeho předci. To by nakonec nebylo nic zase tak neobvyklého.

V každém případě je jisté, že byl na konci osmdesátých let 15. století držitelem několika chrudimských nemovitostí, u kterých nevíme, že by je sám přímo zakoupil. Zřejmě je tedy získal jiným způsobem, ať už sňatkem nebo dědictvím. Kromě toho, že byl poměrně majetnou osobou, byl už v devadesátých letech osobou váženou a člověkem s vybudovanými sociálními vazbami, neboť vystupoval jako poručník¹⁶⁾ a ručitel finančních závazků.¹⁷⁾

náuk v Praze 1883, s. 53–78; TÝŽ, *Dodatky k vypsání starších chrudimských rodin erbovních a patricijských*, Věstník Královské české společnosti nauk, 1889, s. 178–181.

13) Státní oblastní archiv Chrudim (dále SOKA Chrudim), fond Archiv měst Chrudim (dále AM Chrudim), inv. č. 363, f. 15v. Liber contractuum pro léta 1483–1522. Roli prodal za ihned zaplacených 50 kop grošů míšeňských (kgm).

14) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 67v. Nemovitost prodal Tomášovi Řezníkovi za 162 kgm, ze kterých měl obdržet na Vánoce závdavkem 10 kop a zbytek mu měl Řezník dopláacet po 8 kopách ročně.

15) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 101r. Roli prodal ševci Mareškovi za 112 kgm, ze kterých obdržel předem částku ve výši 16 kop, která měla být každoročně doplňována dalšími 12 kopami.

16) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 76v. Jako poručníka jej máme dále doloženého i na přelomu století. Viz tamtéž, f. 307r.

17) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 181. Zikmund Franc byl jedním z rukojmích, kteří ručili nebožtíkovi Pražákovi za to, že svůj zakupo-

Obě tyto stránky Zikmundovy osobnosti, tedy dobré finanční zázemí a společenskou prestiž, dokládá také to, že se stal v roce 1498 členem městské rady.¹⁸⁾ Dalším z důležitých mezníků jeho života byl rok 1495, kdy zakoupil dům u vrchní brány, ve kterém také dožil.¹⁹⁾ Naopak roku 1496 jiný dům, konkrétně se nacházející v Koňské ulici, prodal.²⁰⁾

Co se týkalo jeho rodinného života, víme, že byl ženatý s Dorotou, vdovou po Pavlovi Čapkovi, kterou roku 1495 spolčil na všechn svůj majetek „*kterýž je koli k ní přinesl, málo neb mnoho, aneb potom s ní míti bude*“. Na oplátku zase ona spolčila jeho na všechn svůj majetek a právo k němu, které zdělila po svém zesnulém manželovi. Po smrti jednoho z nich měl tedy veškerý majetek zdědit přeživší z partnerů. Zatímco Dorota ve společovací smlouvě prosila svého manžela, aby po její smrti „*neopouštěl*“ její sestry, Zikmund v ní uvedl, že se svými syny se už majetkově vypořádal a že jako opatrovatele své manželky určil „*pana purgmistra a pány nynější i budoucí*“. Na základě těchto formulací lze tvrdit, že Dorota byla druhou Zikmundovou manželkou a že syny, kteří byli v této době již dospělí, měl s manželkou předchozí.²¹⁾ Kromě toho, že nás společovací a dědické zápisy informují o rodinných poměrech, přináší také další důležitou informaci, když uvádí, že do rady vstoupil „*Zikmund Franc soukeník*“.²²⁾

Soukenické řemeslo bylo v této době z ekonomického hlediska pro Chrudim poměrně významné.²³⁾ Zikmund Franc byl tak pravým „zakladatelem rodu“ nejen z důvodu genealogických, ale také ekonomických. Řemeslo po něm totiž zdělili jeho synové, a to se tak stalo pravým rodinným stříbrem a základem rodinného jmění. Zajímavým dokladem o Zikmundovi a jeho synech je zpráva z českých královských register z roku 1500, která nás informuje, že téhož roku „*Sigmundovi Francovi obyvateli města Chrudimě*

vaný dům bude splácet. Po jeho smrti však vyvstala otázka, jak pokračovat ve splácení, kvůli čemuž poručníci tento dům prodali Štěpánovi Lickovi za 30 kgm.

18) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 362, f. 294v a inv. č. 363, f. 206r, Liber contractuum pro léta 1439–1496.

19) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 172v, 179v. Dům zakoupil od Anny Sedlářky za hotových 9 kgm.

20) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 187r. Dům prodal Janovi Kříčků za 94 kgm, ze kterých obdržel na sv. Jiří jako závdavek 10 kop. Zbytek mu měl Jan splácet každoročně po 6 kopách.

21) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 362, f. 271r a 274.

22) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 274.

23) Josef JANÁČEK, *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*, Praha 1961, s. 99–103.

*a synům jeho Janovi a Vítovi odpuštění pokuty, do kteréž otec upadl.*²⁴⁾ Bližší informace o tom, o jakou pokutu se jednalo, však pramen nesděluje. Bohužel ani nevíme, kdy Zikmund vydechl naposledy, nicméně posledním záznamem o něm je rok 1508, kdy se znovu se svou manželkou Dorotou dostavil do rady, aby jí opět zapsal všechn svůj statek i s domem vedle brány, ve kterém žili. Při této příležitosti pak znovu zdůraznil, že se syny se již vyrovnal.²⁵⁾

Obrátme se tedy právě k nim. Na základě dochovaných pramenů lze konstatovat, že Zikmund měl nejméně čtyři dospělosti se doživší syny – Jana, Martina, Víta a Jiříka. Všichni čtyři byli dospělí nejméně k roku 1495, kdy předstoupil jejich otec před městskou radu, aby vyznal, že s nimi učinil smlouvu, na základě které je majetkově podělil. Nejstarší syn Jan dostal od otce dům na předměstí, ze kterého měl svým bratrům vyplatit jejich dědické díly, každému ve stejné výši 87 kop grošů míšeňských. Při této příležitosti se však bratři zároveň dohodli, že v případě, že by se jejich otec rozhodl zakoupit zahradu, o čemž zřejmě uvažoval, měl mu každý z nich dát ze svého dílu 30 kop. Tuto zahradu by pak Zikmund měl právo užívat až do své smrti, po níž si ji měli bratři rovným dílem rozdělit.²⁶⁾

Jak jsme tedy dozvěděli výše, zatímco mladší synové měli obdržet z majetkového vyrovnání finanční podíly, nejstarší Jan se stal roku 1495 držitelem otcova domu na předměstí. Nezdědil však pouze otcův dům, ale také soukenické řemeslo a zasedal v širší městské radě.²⁷⁾ Nepochybně tedy patřil mezi společenskou elitu města. Jan Franc²⁸⁾ nebyl pouze aktivním řemeslníkem a obchodníkem s vlnou a jejími produkty, ale také

24) František PALACKÝ (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Díl VI.*, Praha 1872, s. 586.

25) SOKa Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 12v, *Heurats und Schankungsurkundenbuch pro léta 1505–1595*.

26) SOKa Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 362, f. 274r–v.

27) SOKa Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 362, f. 327v. Roku 1500 řešil Jan Franc spor s vdovou Smečkovou a Řehákem Srchů, ve kterém šlo o „kradenou vlnu“. Smečková totiž našla po smrti svého manžela na jeho dvoře vlnu, kterou za 2,5 kgm prodala zmíněnému Francovi. Na toho se však následně obrátil Řehák Srchů s tím, že šlo o vlnu, která patřila jemu. Vznikla tak nemilá situace, ve které hrozila Francovi nejen ztráta peněz, ale také cti. Ke spokojenosti obou stran však byl spor urovnán, když bylo Řehákovi vyplaceno odškodnění.

28) Tento Jan Franc není jediným Janem Francem vyskytujícím se v městských knihách v první polovině 16. století, při vzájemném porovnávání záznamů však lze, na základě v nich uváděných příbuzenských vazbách, dokladech o splácení a případných údajích o neplnoletosti, potažmo úmrtí, jednotlivé Jany odlišit.

rozmnožitelem rodinného nemovitého majetku. První nákup nemovitosti v Chrudimi, který máme pro jeho osobu doložený, se datuje do roku 1507, kdy zakoupil půl prutu role.²⁹⁾ S pozemky pak obchodoval i nadále, neboť roku 1510 zakoupil další prut role³⁰⁾ a roku 1515 naopak jiný společně s loukou prodal.³¹⁾ Roku 1525 zakoupil štěpnici.³²⁾

I příslušník rodiny s dobrým postavením se však občas dostane do konfliktu, což se nevyhnulo ani Janovi. Ten se roku 1519 sváril s Řehákem z Pouchobrad, se kterým se vzájemně slovně napadli a pouráželi. Ke štěstí obou stran se ovšem spor nedostal až před soud, ale byl vyřešen smírem zprostředkovaným městskou radou a purkmistrem.³³⁾

Co se pak dotýká jeho rodinné situace, víme, že společně se svou manželkou Barborou zplodili nejméně pět potomků – dceru Kateřinu a syny Jiříka, Václava, Jakuba a Gabriela.³⁴⁾ Zatímco Jan zemřel okolo roku 1533,³⁵⁾ jeho manželka Barbora byla na živu nejméně ještě v roce 1555.³⁶⁾ V souvislosti s Janovou smrtí však vyvstala Barboře povinnost vypořádat se majetkově se svými dětmi. Podle městských záznamů víme, že s dcerou Kateřinou, která byla provdána do Vysokého Mýta, se již částečně vyrovnala v roce 1533, nicméně že jí byla ještě část peněz dlužna.³⁷⁾ Jak se však

29) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 23v, Liber contractuum 1505–1549. Roli zakoupil za hotových 18 kgm od Vaňka Rusků Hanykéře.

30) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 62v. Roli koupil od Jana Kadeřávků za hotových 30 kgm.

31) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 98r. Roli a louku V Píšťověch prodal za 34 kgm Janovi Kulhavému, který mu závdavkem složil 12 kop, další rok měl zaplatit opět 12 kop a poslední rok zbylých 10 kop.

32) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 188v. Zakoupil ji od Jana Čankovce za hotových 7,5 kgm.

33) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 54r, Liber Memorialis 1505–1584. Řehák z Pouchobrad byl příslušníkem vladycké rodiny Pouchobradských z Pouchobrad, která držela několik drobných majetků v okolí města, kde už od konce 30. let 15. století jedna z jejích větví žila. Viz David RICHTER, *Kšaft Řehoře z Pouchobrad z roku 1539*, Chrudimské vlastivědné listy 23, 2014, č. 4, s. 21–23; Antonín RYBIČKA, *Rodiny šlechtické v městě Chrudimi v století XV.–XVII. usedlé*, Památky archaeologické a místopisné 10, 1878, s. 36; Dále je v městských knihách zaznamenána například smlouva z roku 1513 ošetřující Janovu pohledávku u mladého Vanička. Viz SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 20v.

34) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 83r, 98v.

35) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 48r. V roce 1533 je již Jan Franc zmiňovaný jako zemřelý.

36) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 159r.

37) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 48r. Celkem byla dceři dle kšaftu svého manžela povinna vyplatit 130 kgm.

později ukázalo, vypořádávání dědictví se neobešlo bez drobnějších sporů, což se projevilo tím, že se syny Václavem a Jakubem se „*paní Barbora Francová soukenice*“ vyrovnávala ještě v roce 1542. V téže roce dále přiznala, že se již téměř vyrovnala i s dcerou Kateřinou, byť jí ještě nesplatila úplně vše.³⁸⁾ K ukončení vleklých dědických záležitostí pak došlo až roku 1547, kdy se na straně jedné matka Barbora a syn Václav a na straně druhé syn Jiřík „narovnali“. Pro týž rok pak máme doklad o tom, že bratři Gabriel a Jakub už nebyli mezi živými a že o jejich dědické díly se pozůstali příbuzní podělili.³⁹⁾ Ať už to bylo právě z důvodu dědického vypořádávání, nebo jiných okolností, každopádně se v první polovině padesátých let Barbora dostala do tíživé finanční situace, kvůli které byla nucena odprodat část zděděných majetků. A právě tyto trhy jsou poslední zmínky o její osobě.⁴⁰⁾

O druhém ze Zikmundových synů, knězi Martinovi, toho víme z jeho známých potomků nejméně, respektive téměř nic. Jedinou nalezenou přímou zmínkou o jeho osobě je výše zmíněné otcovo majetkové oddělení synů z roku 1495, dle kterého měl obdržet stejný finanční podíl jako jeho bratři. Je tak pravděpodobné, že své kněžské poslání plnil jinde než v Chrudimi.

Třetí Zikmundův syn, Vít Franc, byl stejně jako jeho starší bratr pokračovatelem otcovské tradice soukenického řemesla.⁴¹⁾ Kromě majetkového rozdělení s otcem a bratry z roku 1495 máme o jeho aktivitách první zprávu z roku 1496, kdy zakoupil dům od soukeníka Smetky,⁴²⁾ tedy od příslušníka téhož cechu. Stejně jako starší bratr, byl i on poměrně aktivním rozšiřovatelem rodinného nemovitého majetku. Tak k dříve získanému

38) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 83r. Konkrétně dceři dlužila ještě 35 kgm.

39) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 98v. Problém byl mimo jiné v tom, že ještě za otcova života od něho Jiřík obdržel peníze k provozování své živnosti.

40) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 138r a 159r, Liber contractuum začínající rokem 1545. V prvním případě prodala roku 1553 zahradu pod Katovou bránou Kašparovi Vonerovi za hotových 10 kgm, a to z důvodu své veliké potřeby. V případě druhého trhu z roku 1555 prodala zahradu pod sv. Křížem (podle Kříže Soukeníka) jistému Cypriánovi za hotových 40 kgm, přičemž doslova uváděla, že nemá za co žít.

41) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 207r; 364, f. 358r.

42) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 186. Dům koupil za částku 89 kgm, ze kterých srazil Smetkovi závdavkem 19 kop. Na sv. Jiří mu měl zaplatit 35 kop a na sv. Václava 30 kop. Při těchto počtech vychází celková splácená částka pouze na 84 kgm, v zápisu je tak zřejmě chyba.

domu přikoupil roku 1507⁴³⁾ a 1508⁴⁴⁾ dva kusy role a roku 1509 kus místa.⁴⁵⁾ Posledním obchodem spojeným s Vítovým jménem pak byl nákup předměstského domu roku 1526.⁴⁶⁾

Roku 1531 nechal Vít zaknihovat svou poslední vůli, která je pro nás zajímavá nejen kvůli tomu, že nás informuje, komu svůj majetek odkázal, ale také proto, že v ní vypočítal všechny své pohledávky. Z těch jsou pak zajímavé především ty směřující k měšťanům do Chlumce, Kolína či Prahy, mohly by totiž ukazovat na jeho obchodní vazby. Přesuňme se však zpět k rodině. Před svou smrtí byl Vít držitelem dvou domů. První z nich odkázal ve svém kšaftu Tomášovi, respektive oznámil, že mu jej již prodal, a druhý i se zahradou ponechal manželce Anně. Dále oznámil, že již za svého života daroval peníze k živnosti svému staršímu synovi Simeonovi.⁴⁷⁾

Co se týká Vítova rodinného života, víme, že se svou manželkou Annou měl nejméně pět potomků, kteří se dožili dospělosti. Byly to dvě dcery, Manda a Důra provdaná za jistého Tomáše, a tři syny, bakaláře Diviše, Simeona (Šimona) a Jana.⁴⁸⁾ Zatímco Vít zemřel již v roce 1531, jeho žena Anna ho přežila o sedmnáct let, neboť naposledy vydechla roku 1548. O dva roky dříve pak sepsala svůj kšaft, ve kterém zdůraznila, že jí její manžel odkázal svůj majetek s tím, že jej má rozdělit mezi jejich děti podle své dobré vůle. Svůj dům i se zahradou tak odkázala dceři Mandě, která měla povinnost vyplatit nějaké peníze svým neteřím Anně a Regině. Spíše symbolické částky odkázala Anna i dceři Důře a synům Simeonovi a Janovi (Diviš byl v této době již mrtev). V souvislosti s odkazem směrem

43) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 28v. Konkrétně zakoupil jeden hon role od Filipa Hrnčíře za 17 kgm, ze kterých ihned zaval 9 kop. Zbytek měl doplatit na Vánoce a sv. Ducha. Součástí tržní smlouvy byla dále výminka, že Hrnčíř smí se svým vozem nadále svobodně používat cestu patřící k této roli.

44) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 35v. Za 46 kgm zakoupil kus role od Martina Ranohrdého. Polovinu z těch peněz měl složit o postním jarmarku, druhou pak na sv. Jana.

45) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 56r. Tento kus místa koupil od Markéty Kytličky hotově za 2 kgm.

46) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 363, f. 202v. Dům koupil od Urbana Mokrejše za 150 kgm, ze kterých zaplatil předem 15 kop. Další dva roky měl splácet po 15 kopách a zbytek let po 10 kopách.

47) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 65v–66r, Liber testamentorum pro léta 1505–1614; Tamtéž, inv. č. 364, f. 358r. Později se Anna s dětmi přiznaly, že jim Tomáš za tento dům vše doplatil.

48) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 358r, inv. č. 367, f. 61v.

k Mandě dále Anna uvedla, aby jí to neměli sourozenci za zlé, neboť ona nemá nic a oni „*mají svá zásobení*“. Za pozornost dále stojí to, že se Anna v kšaftu mimo jiné přiznala, že je dlužna také svému synovi Simeonovi za hrubou vlnu a Tomášovi (možná zeti) za barvení. Poslední věc, kterou je pak třeba zdůraznit, je to, že neteři Regině vyplatil její dědický díl roku 1551 Kříž Soukeník, vzájemné vazby k dalším příslušníkům soukenického řemesla jsou tak v případě rodiny Franců opakovaně zřejmé.⁴⁹⁾

Posledním ze známých Zikmundových synů byl bakalář Jiřík Franc, který byl, jak je patrné z jeho titulu, absolventem univerzitního vzdělání, s největší pravděpodobností domácího pražského.⁵⁰⁾ V souvislosti se sledováním Jiříkových „stop“ v městských knihách však vyvstává problém, neboť nebyl ve sledovaném období jediným Jiříkem. První zmínka o osobě jménem Jiřík Franc se od roku 1495 v městských knihách objevuje až v roce 1532. Tento Jiřík Franc zde vystupuje jako bakalář Jiřík Franc, což není samo o sobě vypovídající, neboť dle Antonína Rybičky byli bakaláři údajně oba Jiříkové, Zikmundův syn i jeho stejnojmenný synovec, na základě titulu tak zřejmě obě osoby odlišit nelze.⁵¹⁾

Jasně odlišení pak lze uplatnit až v roce 1543, kdy byl Jiřík Franc obdařen se svým bratrem přídomkem z Liblic, se kterým od tohoto roku vystupoval. Díky prodejmům nemovitostí z roku 1543 pak lze dále zpětně prokázat, že Jiřík figurující v trhových knihách ve třicátých letech byl tímto Jiříkem. Všechny záznamy z třicátých a čtyřicátých let 16. století jsou tak řazeny k osobě Jiříka France z Liblic, vnuka, nikoliv syna, Zikmunda France, o kterém se zmiňuje text níže. Na základě městských knih se to tedy jeví tak, že Jiřík Franc zřejmě zemřel poměrně brzy, respektive nezanechal žádný aktivní odraz v městských pramenech. Jedinou zmínkou o jeho osobě tak zůstává majetkové rozdělení z roku 1495.

Linie Jana France

Jan byl jakožto nejstarší Zikmundův syn zakladatelem hlavní rodové linie Franců, přičemž to byla právě jeho větev, která přetrvala nejdéle a kterou rod po druhé polovině 17. století z Chrudimi vymizel. Celkem víme o čtyřech jeho synech – Jiříkovi, Václavovi, Jakubovi a Gabrielovi.

49) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 113v. Své vnučce a Mandině neteři Anně odkázala 15 kgm a Regině 25 kgm. Synům Simeonovi, Janovi a dceři Důře odkázala každému po 5 kgm.

50) Pražské vysoké učení absolvoval i jeho mladší stejnojmenný příbuzný. Viz A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 59–60.

51) Tamtéž.

Nejméně informací máme o posledních dvou zmiňovaných, kteří předčasně zemřeli a zřejmě po sobě ani nezanechali potomky.⁵²⁾

Začneme Jiříkem, který byl ze všech čtyř bratrů pravděpodobně nejstarší a stejně jako jeho stejnojmenný strýc⁵³⁾ se honosil bakalářským titulem,⁵⁴⁾ který měl získat roku 1522 v Praze⁵⁵⁾ a byl ve třicátých až čtyřicátých letech členem městské správy.⁵⁶⁾ Právě on je zářným příkladem naplněných ambicí rodiny Franců. V rámci třetí generace, kterou Jiřík reprezentoval, již byla rodina v Chrudimi velmi dobře majetkově i sociálně ukotvena a vedla prosperující produkci a obchod se sukrem, který už tak značný majetek dále rozšiřoval. Prostřednictvím předchozích dvou generací měla rodina velmi pevně ukotvené společenské vazby s dalšími vlivnými rodinami z Chrudimi i blízkého okolí a její příslušníci se začali pravidelně angažovat ve společenské, kulturní, ale také politicko-správní sféře města. Toto „elitní“ rodinné postavení pak Jiřík a jeho bratr Václav posunuli ještě o jednu úroveň výše, když roku 1543 od krále Ferdinanda I. obdrželi prostřednictvím majestátu erb a titul z Liblic. Pomyslná „korunovace“ ambicí rodiny Franců se pak odehrála roku 1545, kdy byli oba bratři přijati na zemském sněmu za rytíře.⁵⁷⁾ První příležitostí pro demonstraci jejich nově nabytého sociálního statutu se pak stalo přátelské snešení roku 1547, ke kterému se oba jako signatáři připojili.⁵⁸⁾

52) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 98v. Oba zemřeli před rokem 1547 a pravděpodobně byli také mladší než bratři Jiřík a Václav.

53) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 59.

54) Např. SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 258v, 266v.

55) A. RYBIČKA, *Dodatky k vypsání starších chrudimských rodin*, s. 177.

56) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 247r, 256r, 282v, 294v, 306v, 315r, 329v, 347v, 363v, 399r.

57) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 60; V. KLECANDA, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku*, s. 91; Národní archiv, fond Desky zemské, DZV 7, f. F21. V souvislosti s přijetím Franců z Liblic mezi rytíře je pozoruhodná především rychlost, se kterou se z erbovníků „posunuli“ na úroveň rytířů, a to především ve světle dobových norem a „čekacích lhůt“, které byly zmíněny v úvodu. Na druhou stranu máme doklady o osobách, které byly přijaty do rytířského stavu ještě ve své generaci, avšak i v jejich případě se jednalo o delší „lhůty“ než u Franců. Pro příklad se podívejme na nedaleké panství Pardubice. Zde se vyskytovali nejméně dva takoví úředníci – Burian Svítkovský ze Škudel (1531/1552) a Matouš Křižanovský ze Žvanic (1557/1567). Viz V. KLECANDA, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku*, s. 92 a 99; Zuzana RŮŽKOVÁ, *Mezi kladivem a kovadlinou. Vrchnostenský aparát pardubického panství v letech 1560–1630*. Magisterská diplomová práce obhájená Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v roce 2013, s. 144.

58) Petr VOREL, „*Prátelské snešení stavů českých*“ z března 1547 a jeho signatáři, in: Petr Vorel (ed.), *Stavovský odboj roku 1547. První krize habsbur-*

Pokud se podíváme trochu detailněji na Jiříkovu nemovitou držbu, zjistíme, že byl poměrně aktivním kupcem i prodejcem. Nakupoval domy, jak učinil roku 1532,⁵⁹⁾ či 1543⁶⁰⁾ i dvory, které zakoupil roku 1533,⁶¹⁾ 1537,⁶²⁾ či 1538.⁶³⁾ Dále se předmětem jednoho nákupu v roce 1538 stala dokonce chalupa.⁶⁴⁾ Mimo „obytných“ nemovitosti získával pochopitelně také pozemky, jako roku 1535,⁶⁵⁾ 1540,⁶⁶⁾ 1542.⁶⁷⁾ Podobně nemovitosti

ské monarchie. Sborník příspěvků z vědecké konference konané v Pardubicích 29.–30. 9. 1997, Pardubice–Praha 1997, s. 106. Přátelské snešení bylo opozičním programem většiny české šlechty a královských měst proti způsobu vlády Ferdinanda I. z roku 1547.

59) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 258v. Dům vedle Tomana koupil od Jana Běškovce z Běškovic a na Nasavrcích za 200 kgm, ze kterých složil na Nový rok závdavek 100 kop. Ještě téhož roku pak měl doplatit dalších 50 kop a napřesrok posledních 50 kop.

60) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 416r. Dům koupil od Absolona Sobka z Kornic za 320 kgm. Ihned zaplatil 50 kop, zbytek měl každoročně splácet po 20 kopách.

61) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 266v. Nemovitost ležící vedle koželuha Červenky koupil od Jiříka Kantůrka za 80 kgm. Závdavkem složil 10 kop a stejnou částku měl také doplácet každý rok. Zajímavé je, že když Jiřík tuto nemovitost kupoval, byla označena jako dům. Když ji však roku 1538 prodával synovi téhož Jiříka, byla označena jako dvůr. Viz SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 331r.

62) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 319v. Dvůr se čtyřmi pruty role, loukou a zahradou koupil od Petra Kotrase za 140 kgm. Ihned zaplatil Petrovi 80 kop, zbytek se zavázal doplácet po 10 kopách ročně.

63) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 323r a 372v. Dvůr s jedenácti a půl prutem a jednou čtvrtí role koupil od Adama Pánka za 430 kgm. Závdavkem složil 100 kop, zbylou částku měl splácet po 20 kopách ročně. Zároveň si měl Jiřík vyplatit louku, která byla před lety zastavena Janovi Mitašovi, přičemž měl o vyplacené peníze snížit poslední Adamovu splátku. Ihned po zápisu smlouvy do městských knih Jiřík tuto louku skutečně vyplatil.

64) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 332v. Tak zvanou Vítkovskou chalupu nacházející se podél jeho dvora zakoupil za hotových 6 kgm od Vávry Volejníka.

65) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 331r. Koupil „místo k stolicí“ od Viktorina Vořásků za hotových 9 kgm.

66) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 354v a inv. č. 366, f. 33v. Zápis na tuto roli ležící mezi potokem a silnicí vedoucí ke Slatiňanům získal od svého tchána Václava Tlouka. Jednalo se o roli, ze které se neodváděl žádný plat.

67) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 384r. Šest prutů role se třemi zahradami a loukou koupil roku 1540 od mlynáře Jakuba Pachty za hotových 234 kgm; Tamtéž, f. 402r. Dva pruty rolí s loukou koupil roku 1542 od Kateřiny, Mikulášovy nevěsty, za 60 kgm. Ihned zaplatil 30 kop, další splátka měla činit 20 kop a poslední 10 kop.

i prodával – domy roku 1533,⁶⁸⁾ 1543⁶⁹⁾ či 1556,⁷⁰⁾ dvůr roku 1538⁷¹⁾ a spáleniště se zahradou roku 1542.⁷²⁾

V několika z těchto trhů byli osobami ručícími za to, že Jiřík bude dodržovat stanovené splácení, jeho příbuzní – Václav Franc, Jan Franc, Simeon Franc, Tomáš Franců a tchán Václav Tlouk. Skladba osob, kterými se Jiřík obklopoval, je zajímavá také v případě jím ukončené rozepře dcery Anny a matky kněze Jiříka, Anny Bartošové. V rámci usmíření si ke svědčení Jiřík mimo jiné jako svědky dožádal Zikmunda Košina z Košíně, Hynka Mladotu ze Solopisk a Jiříka Hnáta z Vysokého Mýta, tedy příslušníky šlechty a jednoho mimochrudimského měšťana, možná příbuzného, možná obchodního partnera.⁷³⁾ Zatímco v případě předchozího sporu se jednalo o rozepři Jiříkovy dcery, roku 1544 se dostal do konfliktu on sám, když v opilosti urazil Martina Litochleba a udeřil jeho syna Jana Bakaláře, příslušníky další výše společensky postavené chrudimské rodiny.⁷⁴⁾ Vraťme se však zpět k dceři Anně. Roku 1547 byla uzavřena smlouva mezi „*urozeným panem Jiříkem Francem z Liblic z jedné a slovutným panem Jiříkem Rosou, ten čas hospodářem města Chrudimě z strany druhé*“, když se dohodli na sňatku svých dětí – Francovy dcery Anny a Rosova syna Jana. Za splacení věna, které dal Jiřík Franc dceři „*právem věnným podle stavu rytířského*“, postavil jako rukojmí „*urozené vladky*“ Buriana Anděla z Ronovce, Jiříka Příbeka z Otoslavic, Jana Pánka z Voděrad, Václava Ludvíka z Chloulmku,

68) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 273v. Jednalo se o prodej domu u vrchní brány Martinovi, synu Bartoše Cihláře za částku 110 kgm. Závdavkem přijal Jiřík 20 kop, zbytek mu měl být doplacen po 6 kopách ročně.

69) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 416v. Dům ležící podle Tomana koupil od svého bratra Václava France za 300 kgm. Ihned přijal 100 kop, zbytek měl obdržet po 15 kopách ročně.

70) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 3r. Dům ve městě prodal Jindřichovi Šichů za 450 kgm. Závdavkem obdržel 150 kop, zbytek mu měl být vyplacen po 20 kopách. Zároveň bylo při tomto trhu vymíněno, že kdyby chtěl Jiřík prodat svou vinici na Vlčí hoře, měl ji nejprve nabídnout Jindřichovi a až kdyby ji ten nechtěl, směl by ji prodat někomu jinému.

71) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 331r. Jednalo se o prodej dvoru ležícího vedle majetku Tomáše Červenky Severinovi Kantůrkovi za 80 kgm. Ihned mu Kantůrek vyplatil 10 kop, zbytek mu pak měl každoročně doplácet po 8 kopách.

72) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 402r. Spáleniště i s Kotrasovskou zahradou v Putrkasech prodal bratranci Janovi Francovi za hotových 12 kgm.

73) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 60v–61v.

74) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 90r. Spor byl ukončen Jiříkovou veřejnou omluvou.

Bohuslava Sedloňovského z Lovčic, Václav France z Liblic a pana Jana Jičínského.⁷⁵⁾

Rodina Rosů, do které Jiřík svou dceru provdal, byla další z vážených chrudimských rodin, jak dokládá například její působení v městské správě. Jan Rosa působil jako obecní radní i starší,⁷⁶⁾ stejně jako jeho otec, který navíc zastával ještě post primase a obecního písaře.⁷⁷⁾ Jako obecní písař a obecní starší pak působil i další příbuzný, Daniel Rosa.⁷⁸⁾ Jako malou vsuvku uveďme, že funkci obecního staršího vykonával i tchán Jiříka France, Václav Tlouk.⁷⁹⁾ Právě Jan Rosa byl pak tím, kdo vystupoval na místě své manželky a dalších dětí po zemřelém Jiříkovi a jeho bratrovi Václavovi Francovi, když prodal roku 1560 dům zůstalý po nebožce Barboře, manželce Jiříka France, Samuelovi Kantorovi.⁸⁰⁾

Kromě Anny měl Jiřík ještě dceru Barboru⁸¹⁾ a syna kněze Jana, který se roku 1566 přiznal, že ještě část peněz z otcovského dědictví pohledával, avšak podstoupil je sestrám Anně a Barboře a sirotkům Jana Rosy (Anině manželu), Jiříkovi a Kateřině.⁸²⁾ To jsou však bohužel jediné informace, které o Janovi máme.

Mladším Jiříkovým bratrem byl Václav Franc, který zastával na přelomu čtyřicátých a padesátých let post obecního staršího⁸³⁾ a na začátku padesátých let byl dokonce císařským rychtářem.⁸⁴⁾ V roce 1543 pak byl se svým

75) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 95r–96r. Anna zároveň zdědila majetek po svém dědu Bartošovi a babě Anně.

76) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 33r, 99v, 121r, 169v, 212v, 258v a inv. č. 374, f. 368v, 411r, 431v, 442v, 447v.

77) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 1r, 21v, 60v, 271v, 310r, 374v, 416v, 452r a inv. č. 372, f. 8v; SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 336, f. 5r, Liber Memorabilium Ruber de anno 1748 pro léta 1416–1822.

78) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 336, f. 5v. a inv. č. 372, f. 225v.

79) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 1r. Dále se jako obecní starší objevuje další z rodiny Tlouků, Martin. Tamtéž, f. 121r a 169v.

80) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 260r. Dům prodal za 390 kgm, ze kterých závdavkem obdržel 100 kop, zbytek měl být každoročně splácen po 14 kopách. Prodeji předcházela smlouva mezi Simeonem Francem na místě sirotků po Václavovi Francovi, Jiříkem Jurmanem z Krásenska na místě jeho manželky a Václavovy dcery Anny a Janem Rosou, manželem Anny, dcery nebožtíka Jiříka France na místě jejím i jejích sourozenců. Tamtéž, inv. č. 365, f. 114v–115r.

81) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 114v–115r a inv. č. 369, f. 260r.

82) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 260r.

83) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 443v a inv. č. 369, f. 52v, 76v, 99v.

84) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 59–60.

bratrem Jiříkem obdařen erbem a titulem a roku 1545 přijat do rytířského stavu. V téže roce, ve kterém obdržel s Jiříkem erb a přídomek, od něho také zakoupil dům.⁸⁵⁾ Celkově jsou však informace, které o Václavovi máme, velmi skoupé. Zemřel někdy na přelomu let 1552 a 1553, přičemž už roku 1553 se jeho manželka Barbora provdala za Jana Pěčka Smržického z Radostic.⁸⁶⁾ S novým manželem pak téhož roku odkoupili majetek zemřelého Václava, tedy dům ve městě a předměstský dvůr s pozemky, od purkmistra a městské rady na místě pozůstalých siroteků. Na tomto trhu je mimo jiné zajímavé to, že jedním z ručících rukojmí byl Beneš Soukeník.⁸⁷⁾

S Barborou měl Václav nejméně tři potomky – syna Samuela, dceru Kateřinu provdanou za Jiříka Jurmana z Krasenska, čáslavského měšťana, a dceru Elišku.⁸⁸⁾ Zatímco Kateřina byla provdána za dalšího příslušníka městské elity, Eliška zemřela svobodná. To dosvědčuje její náhrobek umístěný na kostele sv. Michaela v Chrudimi, na kterém se dočteme, že roku 1562 „*umřela jest urozená pana Eliška dcera urozené[h]o pana Václava France z Liblic*“. Jak je tedy patrné, stejně jako v případě Václavova bratra Jiříka, i zde vidíme velký důraz na urozenost a rytířský status, který rodina nabyla před zhruba dvaceti lety. Náhrobek je dále důležitým ikonografickým informačním zdrojem, neboť kromě motivu klečícího Krista a spících apoštolů zobrazuje také erb rodu v provedení, v jakém byl v šedesátých letech 16. století užíván.⁸⁹⁾

Pokračovatelem rodu se stal tedy Samuel Franc, zvaný někdy Kantor, muž vzdělaný a v Chrudimi a jejím okolí velmi uznávaný. Není tedy nijak překvapivé, že byl členem literátského bratrstva a zastával pozice obecního staršího, radního i primase a také císařského rychtáře.⁹⁰⁾ Roku 1602 byl

85) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 416v. Dům podle Tomanova domu koupil za 300 kgm, které se zavázal každoročně splácet po 15 kopách.

86) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 60 a s. 66–67. Jan Pěček Smržický nebyl chrudimským rodákem, ale krátce po svém příchodu do Chrudimi zde získal poměrně značný majetek a vydobyl si slušné společenské postavení. V 50. až 60. letech byl obecním radním i starším a později dokonce císařským rychtářem. Roku 1571 byl majestátem Maxmiliána II. obdařen erbem a přídomkem z Radostic.

87) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 131v–132r. Majetek odkoupili za 830 kgm, ze kterých měli závdavkem zaplatit 270 kop a zbytek pak každoročně doplácet po 35 kopách.

88) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 114v–115r.

89) Čeněk FLORIÁN – Ferdinand POCHOBRADSKÝ, *Kostel sv. Michala archanděla v Chrudimi*, Zvláštní otisk z Časopisu Společnosti přátel starožitností v Praze roč. XLVIII, 1940, č. 2–4, s. 69. Fotografie náhrobku i detail erbu jsou součástí přílohy.

90) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 60; SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 310r, 374v, 416v, 452r, 484v; inv. č. 372,

dokonce jmenován panovníkovým komisařem pověřeným vyšetřováním sporu o pohledávku Zdeňka Dobřenského z Dobřenic.⁹¹⁾

Zaměříme-li se na Samuelovy obchody s nemovitostmi, zjistíme, že byl aktivním kupujícím i prodávajícím. Začněme nejprve pozemky, nejčastěji se předmětem jeho trhů stávaly role, které zakupoval v letech 1579,⁹²⁾ 1583,⁹³⁾ 1591⁹⁴⁾ či 1593,⁹⁵⁾ ale i prodával jako v letech 1590⁹⁶⁾ či 1592.⁹⁷⁾ Dále za svůj život prodal několik zahrad, jako v roce 1589,⁹⁸⁾ 1594,⁹⁹⁾ 1600¹⁰⁰⁾ či 1606,¹⁰¹⁾ a byl držitelem několika vinic, které získal

f. 8v, 21v, 60v, 89r, 150r, 175r, 204r, 225v, 248r, 269r, 295r, 317v, 348r, 383r, 426r; inv. č. 373, f. 14v a inv. č. 374, f. 48v, 63v, 81r, 102v, 129r, 148v, 174r, 194v, 216v, 244v, 274v, 303v, 327v, 268v, 395v, 411r, 422r, 431v.

91) David NOVOTNÝ, *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské*, Olomouc 2012, s. 81.

92) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 154v, Liber contractuum začínající rokem 1567. Samuel Franc koupil od Lukáše Vojka dva hony role, jeden za 65 kgm a druhý za 92 kgm. Oba zaplatil hotově.

93) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 390r. V rámci tohoto trhu zakoupil tři pruty role i s cestou od mlynáře Matěje Klobáasy za hotových 250 kgm.

94) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 150v, Liber contractuum viridis pro léta 1585–1640. Jednalo se o další nákup od Matěje Klobáasy, tentokrát tři honů orné role za hotových 230 kgm.

95) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 182v, 195v, 198v. Roku 1593 učinil Samuel Franc nejméně tři nákupy rolí. V rámci prvního zakoupil 50 honů role od Anny Trubačky za 100 kgm, které jí ihned zaplatil. Dalším zakoupil opět tři hony role od Matěje Klobáasy, tentokrát za hotových 210 kop a 48 míšeňských grošů. Od Matěje Klobáasy pak nakoupil téhož roku ještě jednu roli za hotových 50,5 kgm a následně také zbytek jeho rolí za dalších hotových 67 kgm.

96) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 130r. Samuel Franc toho roku prodal kus role Tomášovi Margkrabovi za hotových 45 kgm. Při zápisu trhové smlouvy do městských knih si však Samuel vymínil právo užívat cestu.

97) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 181v–182v. Roku 1592 zakoupil Samuel Franc v Chrudimi mlýn od Matěje Klobáasy, za který mimo jiné zaplatil třemi pruty rolí zakoupených od téhož muže.

98) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 93. Tohoto roku neprodal přímo zahradu jako takovou, ale kus místa vedle jeho zahrady. Kupujícím byl Matouš Rambousek, který za pozemek zaplatil 24 kgm v hotovosti.

99) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 199r. Samuel Franc zahradu prodal svému zeti Janovi Solnickému za hotových 180 kgm.

100) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 133r. Jednalo se o prodej zahrady, kterou získal skrze dluh od Jana Hrbka, Zikmundovi Jonákovi, úředníkovi na Heřmanově Městci za hotových 133 kgm.

101) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 436v. Samuel prodal zahradu Matějovi Holubovi za 145 kgm, ze kterých závdavkem přijal 30 kop. Zbytek mu měl Holub doplatit po 30 kópách ročně.

v letech 1572,¹⁰²⁾ 1573¹⁰³⁾ či 1581.¹⁰⁴⁾ V souvislosti s vinicemi je zajímavý také rok 1585, kdy získal na svou žádost od obce kus místa mezi vinicemi na Vlčích horách za tím účelem, aby si zde mohl zdělat pres (vinný lis).¹⁰⁵⁾ Na druhou stranu však některé ze zakoupených vinic prodával, jako roku 1573,¹⁰⁶⁾ 1581¹⁰⁷⁾ či 1609.¹⁰⁸⁾ Samuel ovšem pochopitelně nezůstal jen u pozemků, ale aktivně nakládal i s obytnými nemovitostmi. Nejčastěji se jednalo o domy, které získával v letech 1567,¹⁰⁹⁾ 1573,¹¹⁰⁾ 1581,¹¹¹⁾ 1583,¹¹²⁾

102) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 122v, Liber vinitorum 1554–1652. Vinici mu podstoupil pan Václav Ludvík z Chloumku (Václav Veselský z Vališova).

103) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 122v. Vinici nad Kopanickým mlýnem koupil od Jana Adamce za hotově zaplacených 40 kgm.

104) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 145r. Vinici nad Rakovským mlýnem koupil za 350 kgm od Friedricha Korbáře ze Saxendorfu. Závdavkem mu zaplatil 200 kop, zbytek se zavázal doplácet po 5 kópách ročně.

105) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 420v. Samuel získal nejen právo zde lis zbudovat, ale také s tímto pozemkem nadále nakládat dle své libosti, tedy jej bez překážek případně i prodat.

106) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 122v. Jednalo se o vinici, kterou zakoupil od Adamce a kterou prodal za hotových 77 kgm Adamovi Žlutickému.

107) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 144v. Jednalo se o prodej vinice na Vlčích horách osobě Pavla Postřiháře ze 30 kgm, které mu měl kupující splácet po 5 kópách ročně.

108) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 234v. Tohoto roku prodal Samuel Franc vinici zakoupenou od Friedricha Korbáře i s presem, který na Vlčích horách vybudoval, svému zeti Janovi Mastíkovu Solnickému za 350 kgm, které si Jan a jeho manželka, Samuelova dcera, „odečetli“ z jejího dědického podílu.

109) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 512r. Roku 1567 prodal Samuel Franc svůj předměstský dům Šimonovi Talackovi z Ještětic za 400 kgm. Část tohoto závazku Talacko vyřešil tím, že na Samuela převedl svůj dům oceněný na 100 kop kgm.

110) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 156. Samuel koupil dům od Zuzany, manželky Kašpara Ognera (nájemce nekošického mlýna Simona France, viz údaje k osobě Simona France), za 880 kgm. Závdavkem zaplatil Samuel 380 kop, zbytek se zavázal splácet po 30 kópách. Při tomto trhu zároveň Zuzana přiznala, že za mnohá dobrodiní, která jí Samuel učinil, mu darem nechává svou zahradu. Jedním z rukojmích za Samuelovo splácení byl také Jan Toman.

111) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 373, f. 21v, Liber memorabilium pro léta 1579–1662. Dům zakoupil od Alžběty Catousové z Radostic za 700 kgm, ze kterých ihned zaplatil 250 kop a zbytek měl každoročně doplácet po 30 kópách.

112) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 399r. Roku 1583 se stal Samuel Franc společně s dalšími věřiteli Václava a Kateřiny Špačkových dr-

1586,¹¹³⁾ 1590¹¹⁴⁾ či 1593¹¹⁵⁾ a naopak pozbyval v letech 1567,¹¹⁶⁾ 1575,¹¹⁷⁾ 1581,¹¹⁸⁾ 1585,¹¹⁹⁾ 1589¹²⁰⁾ a 1592.¹²¹⁾ Dále se předmětem jeho zájmu staly i dva dvory zakoupené roku 1588¹²²⁾ a 1594,¹²³⁾ přičemž první ze zmíněných už roku 1592 odprodal.¹²⁴⁾

žitelem jejich domu, který následně prodal obci. Z tohoto prodeje měl obdržet částku ve výši 27,5 kgm.

113) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 45v–46r. Dům koupil od poručníků statku Jana Krakovského za 640 kgm, ze kterých ihned zaplatil 200 kgm a zbytek měl doplácet každoročně po 18 kgm.

114) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 103r. Dům nacházející se podél jeho domu koupil od Kateřiny, vdovy po mistru Janovi Sokolovi, za 430 kgm. Závadkem složil 100 kop, zbytek měl splácet po 20 kopách.

115) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 192r. Dům koupil za hotových 250 kgm od Pavla Oppla.

116) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 512r. Samuel Franc prodal svůj dům na předměstí Šimonovi Talackovi za 400 kgm. Šimon mu za to dal svůj dům v hodnotě 100 kgm, přičemž rozdíl měl doplatit takto – troje peníze po 10 kopách a další po 12 kopách; Samuel Franc prodal dům na předměstí, který mu v rámci předchozího trhu postoupil Šimon Talacko, Václavovi Pírkovi za 155 kgm. Závadkem přijal 40 kop, zbytek měl obdržet po 10 kopách ročně. Viz Tamtéž, f. 513v.

117) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 186r a 190v. Samuel prodal dům zvaný Vlčnovský Jiříkovi Rychnovskému za 700 kgm. Závadkem mu Jiřík složil 140 kop, zbytek se zavázal splácet po 24 kopách ročně.

118) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 373, f. 21v–22v. Samuel Franc přenechal svůj dům, který získal od Alžběty z Radostic svému synovi Jiříkovi. Rukojmími mimo jiné byli Václav Lípa a Jan Toman.

119) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 26v–27r. Dům, který Samuel získal odkazem od Magdaleny Vítkové, prodal Šimonovi Bochovcovi za 400 kgm. Ihned od něho přijal 80 kop, zbytek měl přijímat po 13 kopách ročně.

120) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 334. Jednalo se o prodej domu zvaného Trnkovský, nacházejícího se u Staré fortny, Václavovi Jiranovi za 550 kgm. Ihned dostal Samuel zapláceno 100 kop, zbytek mu měl Václav doplatit po 20 kopách ročně.

121) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 181v–182v. Roku 1592 zakoupil Samuel Franc v Chrudimi mlýn, za který mimo jiné zaplatil svým domem zakoupeným od Kateřiny Sokolové.

122) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 71v. Samuel koupil dvůr od Martina Lajčího za 120 kgm v hotovosti.

123) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 202v. Samuel koupil dvorec na Novém Městě od Matěje Klobáasy za hotových 165 kgm.

124) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 181v–182v. Roku 1592 zakoupil Samuel Franc v Chrudimi mlýn, za který mimo jiné zaplatil svým dvorem na Novém Městě zakoupeným od Martina Lajčího.

Trochu netypickou nemovitostí pro rodinu Franců se stal mlýn, zvaný Rakovský, který Samuel zakoupil roku 1592 od Matěje Klobásy.¹²⁵⁾ Jelikož však majestát krále Vladislava II. zakazoval, aby kromě purkmistra a konšelů držel ve městě mlýn ještě někdo jiný, ihned nato jej Samuel podstoupil městu.¹²⁶⁾ Vzhledem k finančním potížím však město roku 1597 Samuelovi nabídlo, že mu mlýn prodá zpět za částku 1 600 kgm, což přijal. Z této částky měl obci zaplatit pouze 100 kop, neboť již dříve jí zapůjčil částku ve výši 1 500 kop. Navíc se ale zavázal zaplatit dalších 200 kop, které město investovalo do zlepšení mlýna.¹²⁷⁾ Městské představenstvo však nebylo jediné, komu Samuel půjčoval, neboť byl věřitelem i dalších chrudimských obyvatel.¹²⁸⁾ Dále byl jako vážený a spolehlivý muž nezdřídka vybírán za poručníka sirotků,¹²⁹⁾ byť i takový člověk se čas od času dostal do konfliktu.¹³⁰⁾

Co se týká Samuelova rodinného života, víme, že byl ženatý nejméně dvakrát. Z manželství s první ženou Reginou Vlčnůvkovou, dcerou Václava Vlčnůvka a jeho manželky Anny, se dospělosti dožili tři potomci – Václav, Jiřík a Kateřina. S druhou manželkou Kateřinou, která pocházela z Čáslavi, pak zplodil nejméně čtyři dcery a jednoho syna – Dorotu, Kateřinu, Annu, Salomenu a Daniela.¹³¹⁾ Vzhledem k tomu, že se Samuel oženil podruhé,

125) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 181v–182v. Samuel mlýn zakoupil od Matěje Klobásy za částku 1 600 kgm, ze které uhradil celých 1 000 kgm formou převodu svého domu zakoupeného od Kateřiny Sokolové, dvoru zakoupeného od Matěje Lajícího a tří prutů rolí zakoupených od téhož Klobásy. Dále mu ihned vyplatil 300 kop, na Vánoce se zavázal zaplatit dalších 100 kop a zbylých 200 kop pak přislíbil doplatit o Velikonocích. Dále se Samuel zavázal Matějovi odevzdat několik korců pšenice, žita, ječmene a hrachu. Celkem víme o dvou mlýnech držných rodinou Franců – tomto a nemošickém držném Simeonem Francem.

126) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 181v–182v; Tamtéž, kopie strojopisu Topografie města Chrudimě od Vincence Floriána uložená v příruční knihovně, dům č. p. 183, staré číslo 136, Rakovský mlýn; D. NOVOTNÝ, *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské*, s. 122.

127) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 288v.

128) Např. SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 373, f. 180r.

129) Např. SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 246v a inv. č. 373, f. 25r.

130) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 373, f. 196r. Jednalo se o spor s radním Matoušem Rambouskem.

131) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 181v; inv. č. 366, f. 197v, 256r; inv. č. 374, f. 386v; inv. č. 379, f. 7, 86, 87; Václav Vlčnůvek byl dalším představitelem chrudimské vyšší společnosti. Viz tamtéž, inv. č. 364, f. 262v, 282v, 294v, 306v, 315r, 329v, 347v, 363v, 399r, 417r, 443v.

ale děti z jeho předchozího manželství doposud nedostaly vyplacený svůj podíl z dědictví po dědovi Vlčnůvkovi a babičce Anně, bylo třeba provést určité vypořádání. K tomu došlo roku 1574, kdy Samuel vyplatil svým dětem z prvního manželství každému po 100 kopách míšeňských a zároveň se jeho druhá manželka vzdala třetiny majetku, na kterou jí ve svatebních smlouvách přijal. Po jeho smrti se tak měli všichni potomci rozdělit rovným dílem.¹³²⁾

Vzhledem k Samuelovu vysokému společenskému postavení je dále zajímavé, z jakého prostředí vybíral ženichy pro své dcery. Začneme nejstarší Kateřinou, kterou provdal za Václava Polenského, o jehož postavení nám bohužel konkrétnější informace chybí.¹³³⁾ Dceru Dorotu provdal roku 1580 za Václava Lípu, chrudimského soukeníka a obchodníka, muže velmi zámožného a s vysokým společenským postavením, který také zasedal v městské radě a dokonce zastával úřad císařského rychtáře.¹³⁴⁾ Další dceru Kateřinu provdal hned třikrát. Poprvé blíže neznámého roku za Jiříka Vlčnovského z Vrbice. Podruhé jako vdovu za Jana Cypriána¹³⁵⁾ a potřetí roku 1598, jako již dvojnásobnou vdovu, za Jana Vodňanského, dalšího člena městské správy.¹³⁶⁾ Dceru Annu provdal za Jana Mastíka Solnického, bývalého pedagoga, člena městské rady a také primátora.¹³⁷⁾ Poslední dceru Salomenu pak provdal roku 1598 za Tomáše Lvíka Domažlického, bývalého učitele městské školy, člena městské rady, primátora a výběřčího daní.¹³⁸⁾ Salomena byla v pořadí třetí Tomášovou manželkou, přičemž svého muže přežila zhruba o dva roky. Když ten v listopadu roku 1616 zemřel, nechala mu u zdejšího významného umělce Matouše Radouše zhotovit renesanční epitaf s motivem „Alegorického Ukřižování“, pod kterým byla i s manželem klečící spodobněna. Jak upozornili Ondřej Jakubec a Radka

132) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 181v.

133) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 368, f. 156v–158v, Liber orphanorum pro léta 1505–1637.

134) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 197v; A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 72–73. Nemalou část majetku získal právě skrze sňatky, které za svůj život uzavřel čtyři. D. NOVOTNÝ, *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské*, s. 136.

135) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 256r.

136) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 379, f. 86, Liber donationum nuptialium novus viridis pro léta 1589–1836; D. NOVOTNÝ, *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské*, s. 138.

137) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 379, f. 7; A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 60; D. NOVOTNÝ, *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské*, s. 138.

138) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 379, f. 87.

Miltová, jedná se o příklad sofistikované umělecké objednávky a zřejmě také významný doklad protestantského (luterského) konfesijního smýšlení obou manželů.¹³⁹⁾

S ohledem na velké Samuelovo potomstvo je pochopitelné, že po jeho smrti, ke které došlo okolo roku 1613, přišlo na řadu poměrně složité dělení jeho majetku. Zatímco část majetku byla odprodána mimo rodinu, jak se stalo například s Rakovským mlýnem,¹⁴⁰⁾ jiná část majetku zůstala v rodině, jako dům, který odkoupil jeden z dědiců, Jiřík Franc.¹⁴¹⁾ Na základě dědického řízení bylo rozhodnuto, že každému z dědiců, tedy Václavovi Francovi, Jiříkovi Francovi, Tomášovi Lvíkovi na místě Salomeny, Janovi Mastíkovi Solnickému na místě Anny, Václavovi Polnenskému (manžel druhé dcery Kateřiny) a Samuelovi Vlčnovskému (synovi první dcery Kateřiny) náleží částka kolem 2 000 kop míšeňských.¹⁴²⁾

Pokračovateli rodu se tak stali synové Václav a Jiřík. První ze jmenovaných ovšem nežil v této době v Chrudimi, ale v Kutné Hoře, kde se angažoval ve skomírajícím hornictví a poté školství, kde působil jako inspektor.¹⁴³⁾ Jediným pokračovatelem rodu v Chrudimi se tak stal Jiřík, který stejně jako jeho otec nakládal poměrně aktivně s nemovitostmi, z nichž poměrnou část získal právě z otcovského dědictví. Tak mu otec Samuel podstoupil roku 1581 dům, který téhož roku zakoupil.¹⁴⁴⁾ Roku 1612 zase koupil kus zahrady pocházejících z dědictví po Samuelovi od

139) Ondřej JAKUBEC – Radka MILTOVÁ, *Osobnost a dílo Matouše Radouše a tvorba renesančních epitařů v Chrudimi*, *Theatrum historiae* 2, 2007, s. 92; Ondřej JAKUBEC, *Renesanční epitař jako médium „konfesijní identity“ v prostředí předbělohorské Chrudimi. Památník Tomáše Lvíka Domažlického († 1616) a Salomeny Francové z Liblic († 1619) jako historicko-antropologický pramen*, *Theatrum historiae* 3, 2007, s. 65–83.

140) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 142v–143r. Mlýn dědici prodali Václavovi Heřmanskému ze Sloupna za 1 650 kgm.

141) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 136. Tomáš Lvík, Jan Mastík Solnický, Václav Polnenský i na místě Václava France, prodali dům zůstalý po nebožtíkovi Samuelovi Francovi jeho synovi Jiříkovi Francovi za 1 000 kgm. Závdavkem si ten odčetl svůj dědický podíl ve výši 400 kop, zbytek se zavázal splácet po 30 kopách ročně.

142) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 368, f. 156v–158v.

143) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 156v–158v. V době, kdy jeho otec zemřel, byl ženatý s jistou Kateřinou, se kterou měl dceru. Než se přistěhoval do Kutné Hory, tak působil jako písař v Kolíně. Viz D. NOVOTNÝ, *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské*, s. 145.

144) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 373, f. 21v–22v. Rukojmími mimo jiné byli Václav Líba a Jan Toman.

Tomáše Lvíka a jeho manželky Salomeny¹⁴⁵⁾ a roku 1613 Samuelův dům.¹⁴⁶⁾ Roku 1617 pro změnu směnil své dva díly zahrady, nacházející se vedle dílu zahrady Jana Solnického, s týmž Solnickým za jeho (manželčinu) půlku dvoru zděděného po smrti Samuela France.¹⁴⁷⁾ Tento dvůr nebyl jediný, který Samuel držel. Již roku 1583¹⁴⁸⁾ zakoupil jiný, který ale roku 1593 prodal.¹⁴⁹⁾ Stejně tak prodal roku 1614 svůj dům synovci Samuelovi Vlčnovskému z Vrbice.¹⁵⁰⁾ Obdobně nakupoval a prodával i další pole,¹⁵¹⁾ zahrady¹⁵²⁾ a vinice.¹⁵³⁾ Co se tedy týče jeho majetkové situace, byl stejně jako jeho předci velmi dobře zajištěný.¹⁵⁴⁾

Obdobně byl jako jeho otec považován za váženého člověka, což se projevilo jeho členstvím v městské správě od devadesátých let 16. století

145) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 386v. Kus zahrady zakoupil za hotových 35 kgm.

146) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 136. Dům odkoupil od všech dědiců za 1 000 kgm, ze kterých odečetl závdavek ve výši 400 kgm – svého dědického podílu. Zbytek měl splácet po 30 kopách ročně.

147) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 231r. Navíc se Jiřík zavázal doplatit 65 kgm po 10 kopách ročně.

148) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 389. Dvůr zakoupil za 1 000 kgm od Jiříka Pličky. Závdavkem složil 300 kop, zbytek měl splácet po 24 kopách ročně.

149) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 189r. Dvůr prodal Václavovi Vančurovi a jeho manželce Anně za 1 500 kgm. Závdavkem přijal 600 kop, zbytek mu měl být doplacen po 40 kopách ročně.

150) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 148v. Dům v Klášterské ulici prodal za 800 kgm, ze kterých přijal ihned 300 kop (část hotově, část v Samuelových pohledávkách na Rakovském mlýně a Francovské zahradě). Zbytek měl přijímat po 30 kopách ročně.

151) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 21r. Roku 1615 koupil roli od Šebestiána Kryštofa za hotových 330 kgm. Roku 1609 prodal společně s dalšími osobami svůj díl role ležící v Průhonech za Šibeniční branou, kterou zdělili po Ondřejovi Traptíkovi, Janovi Páralovi za hotových 115 kgm. Viz tamtéž, inv. č. 374, f. 178r.

152) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 375, f. 97r. Roku 1611 koupil Jiřík zahradu od Jana Rájeckého za 80 kgm. Ihned zaplatil 25 kop, zbytek měl splácet po 10 kopách. Roku 1583 prodal zahradu za Šibeniční branou Václavovi Pražákovi za 110 kgm. Závdavkem obdržel 40 kop, zbytek mu měl být doplacen po 10 kopách ročně. Viz SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 372, f. 393v. Roku 1583 prodal zahradu za Šibeniční branou Václavovi Pražákovi za 110 kgm. Závdavkem obdržel 40 kop, zbytek mu měl být doplacen po 10 kopách ročně.

153) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 313v. Roku 1619 prodal vinici zvanou Sokolovskou nacházející se na Pumberkách, kterou získal nápadem po Martinovi Blatnickém, za hotových 270 kgm.

154) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 373, f. 228r–229v a 391r. Občas se však kvůli finančním pohledávkám dostal do sporů.

až do dvacátých let 17. století¹⁵⁵⁾ nebo tím, že byl volen za poručníka.¹⁵⁶⁾ Pohlédneme-li k Jiříkově rodinné situaci, zjistíme, že byl ženatý nejméně dvakrát. Poprvé od roku 1581 se Zuzanou Bílkovou¹⁵⁷⁾ a podruhé od roku 1617 s Markétou, dcerou Kryštofa Kahala z Kladrub, kováře a služebníka Jeho Milosti Císařské v oboře kladrubske.¹⁵⁸⁾ Celkem po sobě zanechal Jiřík pět známých potomků, tři syny – Ezechiela, Václava, Jiříka a dvě dcery – jednu provdanou za Kryštofa Bohdaneckého a druhou za Martina Blatnického.¹⁵⁹⁾ Dětem a manželce Markétě také odkázal veškerý majetek, jak to uvedl ve své poslední vůli z roku 1623, kterou vlastnoručně „*podepsal a sekrytem přirozeným upečetil*“. Zemřel téhož roku¹⁶⁰⁾ a právě stříbrný sekret a pečeť byly kromě domu a dvoru důležitými rodinnými odkazy, které svým potomkům zanechal.¹⁶¹⁾

Zatímco o Ezechielovi a Václavovi nám další informace chybí, ať už z důvodu smrti nebo odstěhování se z Chrudimi, o synovi Jiříkovi víme, že od konce čtyřicátých do poloviny šedesátých let 17. století zasedal v městské radě a byl držitelem otcovského domu.¹⁶²⁾ Jeho manželkou byla Ludmila Francová, která se dostala roku 1616 do konfliktu s Dorotou Spérátovou, kterou zbila a zpohlavkovala až do krve.¹⁶³⁾ Roku 1666 pak byl do městských knih zapsán „*Kšaft oustní neb[ožtíka] dobré paměti urozeného pana Jiřího France z Liblic, měštěná, radního města Chrudimě k šetrnému dodání právu téhož města*“, ve kterém svůj majetek odkázal vlastním dětem Václavovi, Janovi, Jakubovi a Dorotě a pastornímu synovi Šimonovi Vomáčkovi, který měl být správcem rodinného majetku, než by dosáhly Jiříkovy děti dospělosti. Dále odkázal peníze církevním institucím a radě osob včetně Magdaleny, vlastní sestry nebožky Anny Francové, ve městě Solnici.¹⁶⁴⁾ Již následujícího léta, roku 1667, prodal Šimon Vomáčka dům

155) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 374, f. 216v, 244v, 274v, 303v, 327v, 368v; inv. č. 375, f. 1v, 49r, 59v, 73r, 304v.

156) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 373, f. 326.

157) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 212v–213r.

158) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 379, f. 305v.

159) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 380, f. 38v–39r; inv. č. 367, f. 266v–267.

160) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 380, f. 38v–39r.

161) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 368, f. 172v.

162) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodínách*, s. 61; SOKA Chrudim, kopie strojopisu Topografie města Chrudimě od Vincence Floriána uložená v příruční knihovně, dům č. p. 129, staré č. 93, varní dům a lékárna, čtvrt' Bohatá.

163) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 381, f. 4v.

164) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 380, f. 83v–85v.

zvaný Francovský nacházející se ve městě Jiřímu Vilémovi Kozlíkovi z Luxenštejna.¹⁶⁵⁾ Tím mizí poslední stopy rodiny Franců z Liblic z Chrudimi.

Linie Víta France

Jak bylo uvedeno výše, Vít Franc zplodil se svou manželkou Annou nejméně šest potomků, z nichž tři byli synové – Diviš, Simeon a Jan. Zřejmě nejstarším z nich byl bakalář Diviš, o kterém máme bohužel jediný záznam z roku 1529, a to jeho kšaft. I na základě tohoto pramene však můžeme vyvodit několik závěrů. V první řadě to, že byl stejně jako někteří další členové rodu absolventem univerzitního vzdělání. V druhé řadě pak jeho závazky potvrzují (např. dluh za barvení), že se stejně jako ostatní členové rodu živil obchodem se sukrem. Jeho obchodní aktivity by mohly dále dosvědčovat pohledávky, které měl u dvou osob v Kutné Hoře a jedné v Praze. Jako ochránce své manželky a poručníky svých dětí, které bohužel výslovně nejmenuje, určil svého otce Jana France a strýce Jiříka Berana.¹⁶⁶⁾

Druhým Vítovým synem, po Divišově smrti v pramenech označovaným jako starší, byl Simeon (Šimon).¹⁶⁷⁾ Stejně jako jeho výše zmíněný bratr se i on honosil titulem bakaláře svobodných umění¹⁶⁸⁾ a navazoval na rodinnou tradici soukenictví.¹⁶⁹⁾ Navíc byl po nějaký čas členem městské rady¹⁷⁰⁾ a nejméně pro rok 1535 dokonce městským rychtářem.¹⁷¹⁾ Jako vzdělaný a vážený příslušník městské elity se také zasazoval o chrudimské vzdělávání¹⁷²⁾ a byl častým ručitelem závazků svých příbuzných.¹⁷³⁾

Obdobně jako většina členů rodu poměrně aktivně rozšiřoval rodinný majetek, ať už výdělečnou činností nebo investicemi do nemovitostí. První trhový záznam vztažený k jeho osobě se datuje do roku 1535, kdy sfrejmarčil, tedy vyměnil, svou louku s jiným chrudimským měšťanem za

165) SOKA Chrudim, kopie strojopisu Topografie města Chrudimě od Vincence Floriána uložená v příruční knihovně, dům č. p. 129, staré č. 93, varní dům a lékárna, čtvrť Bohatá.

166) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 61.

167) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 113v.

168) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 296v či inv. č. 365, f. 45v; A. RYBIČKA, *Dodatky k vypsání starších chrudimských rodin*, s. 177.

169) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 113v. Jeho matka Anna se ve svém kšaftu přiznala, že mu dluží za vlnu.

170) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 329v, 443v a inv. č. 369, f. 1r; A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 59.

171) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 296v.

172) A. RYBIČKA, *Dodatky k vypsání starších chrudimských rodin*, s. 177.

173) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 42r, 266v, 274r, 322v–323r, 402r, 416r a inv. č. 366, f.

jeho zahradu.¹⁷⁴⁾ Aktivněji však začal s nemovitostmi „obchodovat“ až od čtyřicátých let. Začneme nejprve pozemky – roku 1545 zakoupil zahradu,¹⁷⁵⁾ ke které přikoupil ještě téhož roku půl prutu role,¹⁷⁶⁾ další prut role pak přikoupil roku 1550.¹⁷⁷⁾ Polnosti však jen nepřikupoval, ale také prodával. Tak prodal dvě role roku 1545¹⁷⁸⁾ a dalších osm prutů ještě s loukou, vrbinami i břehem roku 1554.¹⁷⁹⁾ Pokud se mi podařilo dohledat správně, nezakoupil v Chrudimi za svého života žádnou obytnou nemovitost, pouze roku 1544 prodal svůj předměstský dvůr.¹⁸⁰⁾

Z hlediska svého vzdělání, živnosti nebo městského majetku tak Simeon nijak výrazně nevybočoval z „rodinných kolejí“, když však rozšíříme náš zorný prostor mimo Chrudim, zjistíme, že se od svých dalších příbuzných přeci jen v něčem odlišoval. Jak bylo uvedeno výše, roku 1543 obdrželi bratři Jiřík a Václav od krále Ferdinanda I. majestát s erbem a titulem z Liblic. Krátce nato, roku 1545 pak byli přijati na sněmu přímo do rytířského stavu. Od této doby se tak oni a jejich potomci stali příslušníky šlechty s predikátem z Liblic. Co je však zajímavé, je to, že jako Franc z Liblic, tedy s přídomkem vystupoval v městských knihách nejpozději od roku 1556 také Šimon, a nejen on, ale také jeho bratr Jan. Dle záznamů zemských desek však byli erbem a titulem obdařeni a následně na sněmu přijati jen jejich bratrance.¹⁸¹⁾ Nabízela by se tak možnost, že rytířští bratři přijali své bratrance ke svému erbu a titulu prostřednictvím institutu erbovního strýcovství, o kterém však nemáme bohužel žádné zprávy. Ani s tímto vysvětlením, byť pro něj nemáme přímý doklad, se však nemůžeme spokojit.

174) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 296v.

175) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 455v. Zahradu koupil od Jana Kavky a jeho manželky za 75 kgm. Závdavkem zaplatil 25 kop, zbytek měl splácet po 25 kopách ročně.

176) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 456v. Pozemek koupil od Jana Trnky za hotových 35 kgm.

177) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 82v. Jednalo se o prut svobodné role zakoupené za hotových 40 kgm od Jiříka Kantůrky.

178) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 453v a 457r. Konkrétně prodal role nacházející se nad jeho štěpnicí Ondřejovi Perníčkovi za hotových 18 kgm.

179) Jednalo se o prodej podšosovní role o osmi prutech společně s loukou, břehem a vrbinami, které prodal za hotových 350 kgm Janovi Voříškovi.

180) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 434r. Dvůr s patnácti pruty role a se zahradou prodal Boleslavovi Sedloňovskému a jeho manželce Kateřině z Řáské za 740 kgm, které mu měly být každoročně spláceny po 45 kopách. Zároveň při tomto trhu Sedloňovský přiznal, že je Simeonovi dlužný 60 kgm za obilí.

181) V. KLECANDA, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku*, s. 91.

Jeden z berních rejstříků, které se nám pro Chrudimský kraj zachovaly, pochází z roku 1557 a přináší v sobě pozoruhodnou informaci. Mezi plátcí berně za rytířský stav zde mimo jiné figuruje jméno Simeona France příznávajícího na svém majetku 25 kop grošů českých (50 kop grošů míšeňských).¹⁸²⁾ Musíme se tedy ptát, jak je možné, že Simeon přiznává berni za rytířský stav, když na sněmu byli za rytíře prokazatelně přijati pouze jeho bratrance a jejich potomci. Zároveň částka, kterou Simeon na berních přiznával, byla jen zlomkem jeho majetku, a tak by se dalo logicky předpokládat, že se nejednalo o majetek městský. Tento předpoklad pak potvrzují městské knihy, v nichž se za Simeona France z Liblic v rámci jednoho z jeho dluhů zaručil jeho bratr Jan Franc z Liblic, přičemž se v zápisu dozvídáme, že Simeon drží nějaké dědiny v Mezilesicích (dnešních Medlešicích) a že bude tyto majetky klást v zemské desky Janovi Bošínskému.¹⁸³⁾ Potvrzením teorie o Simeonově deskové držbě se tak jeho uvedení v berním rejstříku za rytířský stav osvětluje. Co však přesto jasné není, je to, jak došlo k tomu, že on i jeho bratr vystupovali ve druhé polovině padesátých let 16. století jako příslušníci rytířského stavu. Je pravdou, že v zápisech městských knih se můžeme setkat s tím, že „pouhý“ erbovní měšťan je zde někdy titulovaný jako urozený, tedy s určitým „posunem“ titulatury (což by bylo ještě více pochopitelné v rámci rodiny), ovšem právo klást v zemské desky chrudimští (erbovní) měšťané rozhodně neměli.

Samozřejmě by se zde logicky nabízela možnost, že Simeon a jeho bratr Jan přeci jen patřili k rytířské větvi rodu. Když však projdeme zápisy městských knih, které se k jejich osobám vztahují, zjistíme, že podle těchto pramenů byli skutečně syny Víta a jeho manželky Anny. To dosvědčují jak jejich kšafy, tak i další prameny.¹⁸⁴⁾ Pravděpodobně se tak nejedná o nějakou formu omylu písaře, který ale na druhou stranu nelze nikdy vyloučit. Teoreticky tak lze snad říci, že si Simeon tento status uzurpoval – byl také z rodu Franců, takže vystupovat jako rytíř z Liblic pro něho nejspíše nebyl větší problém.

Ve stínu nejasností jeho sociálního statusu jsou pak více než zajímavé spory, které měl se Zikmundem Andělem z Ronovce, držitelem Heřmanoměsteckého panství, byť bohužel neznáme jejich zárodek. Tak roku

182) Otto PLACHT (ed.), *Odhad majetku stavů království českého z r. 1557*, Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-filologická, 1947 (1950), s. 55, č. 83.

183) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 67v. Jednalo se o tzv. Domanovský dvůr a 17 prutů role. Viz Václav HANUS (red.), *Chrudimsko a Nasavreko. Díl IV*, Chrudim 1926, s. 366.

184) Pro kšafy např. SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 358r a inv. č. 367, f. 113v.

1555 žaloval Simeon Franc zmíněného Anděla před komorním soudem, že téhož roku po Třech králích poslal Zikmund své lidi, kteří France zajali na svobodné silnici a dovlekli do Městce, kde jej zavřeli do šatlavy. Zde musel Simeon slíbit, že když jej pustí, zase se do Městce dostaví. Nějaký čas poté Franc do města skutečně přijel, ač zřejmě v jiné souvislosti, a zastavil se v místním hostinci. To když se zdejší pán dozvěděl, rozkázal svým poddaným, aby Simeona strhli z koně a zajali. Tomu nebylo nic platné, že se dovolával svého práva, opět byl uvržen do šatlavy, kde jej hlídal biřic, který k němu nikoho nepustil.¹⁸⁵⁾

Od sporů se však přesuňme zpět k majetkům. Simeon Franc se totiž nespokojil „jen“ s městskými a svobodnými deskovými majetky, ale roku 1564 dokonce zakoupil i majetek poddanský – mlýn v Nemošicích, tedy na území panství Pardubice.¹⁸⁶⁾ Jelikož však žil v Chrudimi, pronajal tento mlýn Kašparovi Ognerovi z Chrudimi, který ovšem po jeho smrti neměl na tento majetek žádný zápis, a tak se ho roku 1571, na místě Jeho Milosti Císařské, ujal hejtman panství Jiřík Adlspach z Damsdorfu.¹⁸⁷⁾

Závěrem k jeho osobě nelze opominout to, že se nám v zápisech městských knih dochovalo několik záznamů informujících o Simeonových dlužích, které jsou opět zajímavé především z hlediska sociální skladby věřitelů. Tak se roku 1546 Simeon Franc přiznal, že je dlužný Petrovi Slepoticnému ze Sulic a na Slepoticích¹⁸⁸⁾ a Alšovi Soutickému ze Soutic a na Orli.¹⁸⁹⁾ Roku 1550 zase uzavřel smlouvu o splacení s vysokomýtským měšťanem Matyášem Jakešem¹⁹⁰⁾ a roku 1556 s Onešem Štítným ze

185) V. HANUS (red.), *Chrudimsko a Nasavrcko. Díl IV*, s. 99.

186) Státní oblastní archiv v Zámruku (SOA v Zámruku), fond Velkostatek Pardubice (Vs Pardubice), inv. č. 280, f. 212r. Purkrechtní kniha pro léta 1563 až 1569. Mlýn koupil za 1 876 kgm, ze kterých srazil dva díly, které patřily Anně, manželce nebožtíka pana Mikeše Nemošického a jejich dětem Anně, Janovi a Kateřině, které byly podle císařského rozsudku Simeonovi přisouzeny. Zbylé peníze měl doplatit Matoušovi Křižanovskému ze Živanic a Janovi Netorýnovi z Dražice, sirotkům nebožtíka Bohuše Nemošického a sirotkům Adama mlynáře z Nemošic.

187) SOA v Zámruku, Vs Pardubice, inv. č. 281, f. 814r, Purkrechtní kniha pro léta 1570 až 1599.

188) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 40v. Jednalo se o dluh ve výši 32 kop grošů českých (kgč), který měl splácet včetně úroků na sv. Jiří a sv. Havla.

189) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 41r. Jednalo se o dluh ve výši 30 kgč, který měl splácet včetně úroků na sv. Jiří a sv. Havla.

190) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 100r. Jednalo se o dluh ve výši 156,5 kgm.

Štítného, který se za něho dříve zaručil Petrovi Hamzovi ze Zábědovic.¹⁹¹⁾ Máme však doklady také o Simeonových pohledávkách, jako například spor o dluh, který u něho měl mít Martin Tlouk.¹⁹²⁾ Jak je tedy zřejmé, Simeon se „pohyboval“ v rámci vyšší společnosti, často rytířů žijících v okolí. O jeho případných potomcích ani manželce není bohužel nic známo. Vzhledem k tomu, že nemošický mlýn připadl po jeho smrti císaři, jakožto majiteli panství, lze se domnívat, že žádné, alespoň přeživší, neměl.

Třetím a nejmladším z Vítových synů byl Jan, u kterého na rozdíl od výše zmíněných členů rodiny postrádáme přímý doklad toho, že by se živil soukenictvím, případně s ním spjatým obchodem. Co naopak víme o jeho osobě spolehlivě je to, že byl mužem vzdělaným a dbajícím o rozkvet chrudimské utrakvistické školy, aktivním členem literátského bratrstva, obecním starším a také, že byl jmenován prvním císařským rychtářem při obnovení úřadu roku 1547.¹⁹³⁾ Dále víme, že byl stejně jako jeho bratr poměrně častým svědkem a rukojmím trhů a smluv svých příbuzných,¹⁹⁴⁾ a co je obzvláště zajímavé, někdy byl označován jako Jan Franc jinak Jičínský.¹⁹⁵⁾

Byť neznáme hlavní zdroj Janova živobytí, můžeme směle tvrdit, že velkou část svého majetku měl uloženou v nemovitostech. Co se pozemků týče, byly předmětem jeho zájmu stejné typy jako u jeho příbuzných. Roku 1537¹⁹⁶⁾ a 1547¹⁹⁷⁾ zakoupil zahrady, roku 1542 spáleniště se zahradou¹⁹⁸⁾

191) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 67v. Jednalo se právě o ten dluh, kdy se za Simeona zaručil jeho bratr Jan vystupující zde, stejně jako Simeon, jako Franc z Liblic.

192) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 45v.

193) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 59–60; Vincenc FLORIAN, *Nástin dějin školství chrudimského*, in: Almanach vydaný k oslavě padesátileté působnosti c. k. reálného a vyššího gymnasia v Chrudimi a spolu ke sjezdu všech bývalých žáků chrudimského gymnasia ve dnech 27.–29. září 1913, Chrudim 1913, s. 9; D. NOVOTNÝ, *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské*, s. 154; SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 399r, 417r, 443v.

194) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 372v, 402r, 416r, 416v a inv. č. 365, f. 95r–v.

195) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 321v; tamtéž, inv. č. 365, f. 95. V jednom případě dokonce vystupoval v roli svědka a rukojmího pouze jako Jan Jičínský. Původ tohoto přízviska se mi bohužel určit nepodařilo, byť je logické, že zřejmě nějakým způsobem souviselo se stejnojmenným městem.

196) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 309r. Zakoupil ji od kováře Beneše Moravce za hotových 50 kgm.

197) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 48r. Jan Franc koupil tuto zahradu od primase Jana Korbáře za hotových 86 kgm.

198) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 402r. Uvedené pozemky zakoupil za hotových 12 kgm od svého bratrance Jiříka France. Zároveň mu při

a roku 1548 louku,¹⁹⁹⁾ ke které získal ještě téhož roku další louku skrze tříletou zástavu od Bartoloměje Kydlína z Plotiště.²⁰⁰⁾ Jako zajímavý se jeví trh z roku 1552, kdy zakoupil Jan Franc od Beneše Soukeníka vinici na „*na horách Vlčnovských*“, neboť se jedná o první doklad držby vinice v rodině.²⁰¹⁾ K roku 1547 máme naopak doložený Janův prodej jedné z jeho zahrad.²⁰²⁾

Rodinný majetek však nerozšiřoval jen skrze pozemky, ale také prostřednictvím obytných nemovitostí. Tak roku 1533 zakoupil dům ve vnitřním městě, což je pro nás zajímavý trh především z hlediska skladby rukojmích, kteří se za jeho splácení zaručili. Mimo jiné mezi zmíněnými nacházíme jeho bratrance rychtáře Jiříka France, bratra Simeona France, švagra Tomáše a Váňu Soukeníka. Na jedné straně tak vidíme, že okruh ručitelů je z podstatné části tvořen členy Janovy rodiny a na straně druhé se zde objevuje také příslušník soukenického řemesla.²⁰³⁾ Další nákup pak učinil roku 1538, kdy zakoupil dům s šesti a půl rolemi a s loukou, přičemž mezi jeho ručiteli opět nacházíme bratrance Jiříka France, bratra Simeona France a navíc ještě bratrance Václava France.²⁰⁴⁾ Zdroj Janových příjmů by nám snad částečně, alespoň pro konec čtyřicátých let, mohl osvětlit jeho nákup sladovny. Tu zakoupil společně s Janem Korbářem, dalším

zápisu trhu do trhových knih městská rada povolila na místě spaleniště znovu stavět, pokud bude plnit městské povinnosti.

199) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 48r. Louku koupil od Víška Sladovníka za hotových 16 kgm.

200) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 43v a 75r. Louku u Vestce získal skrze zástavu společně s Václavem Hlavníčkou pocházejícím z téže vsi. Po třech letech Bartoloměj tuto zástavu skutečně vyplatil.

201) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 22r. Vinici koupil za 50 kgm, ze kterých složil závdavkem 20 kop, zbytek se zavázal splácet po 6 kopách ročně. Toponymum „*vlčnovské hory*“ označuje kopec ležící mezi Chrudimí a Vlčnovem, na kterém byla v raném novověku pěstována vinná réva. Nějakou vinici mohla rodina držet již ve starším období, ovšem jmenovitě nebyl takový pozemek v městských zápisech dříve vyzdvížen.

202) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 39v. Zahradu prodal Jan Franc za hotových 20 kgm jistému Francovi Tobolářovi, snad svému příbuznému Adamovi Francovi zvanému Tobolář. Viz tamtéž, inv. č. 369, f. 135r.

203) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 274r. Dům zakoupil od Markéty (Marty) Čankovcové za 310 kgm. Závdavkem složil 30 kop, zbytek měl splácet po 15 kopách.

204) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 322v–323r. Nemovitosti zakoupil od Macha Kadeřávků za 320 kgm. Na jarmark Nanebevzetí Matky Boží měl závdavkem zaplatit 60 kop a zbytek pak měl každoročně doplácet po 24 kopách.

představitelem chrudimské elity,²⁰⁵⁾ v roce 1547.²⁰⁶⁾ Drželi ji však pouze do roku 1550, kdy ji odprodali Janovi Jandovi.²⁰⁷⁾ Poslední trh spojený s osobou Jana France se pak datuje do roku 1558, kdy prodal dvůr s rolí, zahradou a pastvištěm své dceři Anně a jejímu manželovi Janu Tomanovi.²⁰⁸⁾

Ženatý byl Jan nejméně dvakrát. Do roku 1554 je datována jeho svatební smlouva uzavřená prostřednictvím Matouše Eliášů s jeho dcerou Žofií,²⁰⁹⁾ která však nemohla být matkou jeho dětí Daniela a Anny provdané za Jana Tomana.²¹⁰⁾ Musel tak být ženatý již dříve. Tato svatební smlouva je nejen dokladem vztahů rodinných, ale také obecně sociálních. Rukojmími ručícími za to, že Jan pojistí své manželce její věno na svém majetku, byli mimo jiné rychtář Jiřík Rosa, Tobiáš Kochánek z Kochánku, Václav Ludvík z Chloumku a Zdeněk Humpolecký z Rybenska, tedy místní elita, potažmo přímo šlechta.²¹¹⁾

Jediným známým Janovým synem byl Daniel Franc, jenž sepsal roku 1567 kšaft, kterým odkázal veškerý svůj majetek, zděděný po otci Janovi, sestře Anně a jejímu manželovi Janu Tomanovi. Výjimku tvořil drobný odkaz směrem k literátskému bratrstvu. Zároveň vyznal, že sám nebyl nikomu dlužen, pouze měl u jedné z měšťanek pohledávku za vlnu. Zřejmě se i on živil soukenictvím. Zemřel téhož roku bez potomků.²¹²⁾

205) A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 63–64. Jan Korbář byl majitelem několika chrudimských nemovitostí, v letech 1539 až 1553 městským radním a dokonce také purkmistrem. V 50. letech pak zastával post městského písaře.

206) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 42r. Sladovnu koupili od poručníků statku Martina Němečka za 200 kgm. Ihned složili 20 kop, zbytek se zavázali splácet každoročně po 12 kopách. Rukojmími byli mimo jiné Beneš Soukeník, Víšek Sladovník a Simeon Franc.

207) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 102r. Sladovnu prodali společně s haltýří a zahradou za 230 kgm, ze kterých obdrželi závdavkem 36 kop, které měly být každý rok následovány splátkami ve výši 12 kop. Rukojmími byli mimo jiné Vít Sladovník a Ondřej Sladovník.

208) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 231v. Nemovitost jim prodal za 800 kgm, ze kterých mu ihned splatili 100 kop. Zbytek mu měli splácet po 20 kopách ročně, přičemž si Jan Franc ve smlouvě vymínil právo jim ze splácené částky slevit.

209) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 55r.

210) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 211r. Daniel byl dospělý nejpozději v roce 1567; Anna byla provdaná nejpozději v roce 1558. Viz tamtéž, inv. č. 369, f. 321v.

211) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 55r.

212) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 211r.

Nezařazení členové rodu

Bohužel ne všechny členy rodiny Franců z Liblic se podařilo „napojit“ na vzniklé genealogické schéma. V případě dvou osob, Tomáše Franců a Adama France, nejsou jejich přesné příbuzenské vazby zcela zřejmé. Nejprve se podívejme na Tomáše. Toho se mi podařilo dohledat v rámci dvou trhů. Oba se datovaly do roku 1542. V rámci prvního koupil dům s pivovarem, přičemž je třeba zdůraznit dvě okolnosti. V první řadě to, že jedním z rukojmích za jeho splácení byl soukeník Štocký, a ve druhé řadě to, že zatímco roku 1548 splácel ještě on, od roku 1549 se splácení ujala Dorota označená jako manželka nebožtíka Tomáše Soukeníka.²¹³⁾ V rámci druhého pak koupil od Jiříka France „*dů[m] na předměstí mezi Francý*“.²¹⁴⁾

Na základě sestavené genealogie rodiny Franců a znalosti kšaftů některých osob by se jevilo jako nejpravděpodobnější, že by Tomáš mohl být snad potomkem Divíše France, o jehož potomstvu nemáme od sepsání jeho kšaftu žádné zprávy. Nabízí se tu však ještě jedna možnost. V rámci obou výše zmíněných nákupů totiž Tomáš vystupoval jako Tomáš „Francovů“ či „Franců“. V případě druhého z trhů je pak v jednom zápise uvedený Jiřík Franc a Tomáš Franců, nejednalo se tedy o žádnou chybu, ale o skutečnou podobu jeho příjmení. Podíváme-li se na další trhy rodiny Franců z třicátých a čtyřicátých let, zjistíme, že Tomáš Franců figuroval jako svědek, vedle dalších členů rodiny, nejméně ve třech případech.²¹⁵⁾ Kromě toho, že by mohl být pokrevním členem rodu Franců, se tu nabízí ještě možnost, že se jedná o Tomáše, manžela Důry Francové, dcery Víta France. Vedle zvláštní formy příjmení a shody jmen se nabízí ještě další potenciální důkaz – v ostatních zápisech rodiny Franců totiž figuroval bez příjmení, tedy pouze jako Tomáš.²¹⁶⁾ Je tak pravděpodobné, že převzal příjmení své manželky a po její smrti se oženil po druhé, s výše zmíněnou Dorotou.

Druhou osobou s nejasnými genealogickými vazbami je Adam Franc, zvaný někdy také Tobolář. Adam Franc Tobolář učinil v Chrudimi několik

213) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 394r. Dům zvaný Lazarovský zakoupil od Doroty Čáslavské, manželky nebožtíka Pavla Čáslavského za 190 kgm. Ihned jí zaplatil 40 kop, zbytek měl každoročně splácet po 12 kopách a následně po 8 kopách.

214) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 400r. Za dům se zavázal zaplatit 95 kgm, ze kterých složil závdavkem 60 kop a další rok měl doplatit zbylých 35 kop. Rukojmími za jeho splácení byli mimo jiné Hynek Sladovník a Šimon Sladovník.

215) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 266v, 323r, 416r.

216) Např. SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 358r.

obchodů s nemovitostmi, např. roku 1537 zakoupil dům,²¹⁷⁾ roku 1553 prodal velkou zahradu,²¹⁸⁾ kterou vytvořil skoupením zahrad tří a roku 1556 koupil vinici.²¹⁹⁾ Nepatřil tedy mezi chudé obyvatele města, byť ve svém kšaftu z roku 1562 přiznal, že po sobě zanechává několik dluhů.²²⁰⁾ Jeho poslední vůle pro nás není důležitá jen z hlediska majetkového, ale především pro „rozkrytí“ jeho rodinných vazeb. Téměř veškerý svůj majetek včetně „*tři sta kop m[išenských], kterýž mi mají ve třech nedělích pos[va]t[ém] Michalu podle smlouvy učiněné z Vratislavě odeslati*“ odkázal dceři Kateřině, která žila v Praze. Kdyby však zemřela, měl tento majetek připadnout synovi Ondřeje Trpatíka. Část peněz pak odkázal také bratru Adamovi Fabiánovi Rochovi.²²¹⁾ Bohužel došlo krátce po Adamově smrti k tomu, čeho se ve svém kšaftu obával, tedy že zemřela dcera Kateřina. Podle poslední vůle jejího otce měl nyní majetek připadnout synovi Ondřeje Traptíka, proti čemuž se však postavil bratr Adam Fabián. Vzniklý spor se nicméně podařilo zažehnat, když Adam přistoupil na finanční vyrovnání, jehož první splátku za něho vyzvedl další bratr, Lipolt Tobolář.²²²⁾ Jak je tedy patrné, Adam Franc Tobolář s největší pravděpodobností nepocházel přímo z rodu Franců, pouze užíval shodného přízviska.²²³⁾ Na druhou stranu nelze vyloučit, že byl s rodem spřízněný skrze svou manželku.

217) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 364, f. 320r. Dům v Široké ulici koupil od Václava Holoubka za 220 kgm, ze kterých zaplatil předem 20 kop a zbytek se zavázal splácet po 10 kopách.

218) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 135r. Tuto spojenou zahradu za Novým Městem prodal Václavovi Bednářovi za hotových 160 kgm. V této souvislosti je zajímavé, že roku 1547 prodal Jan Franc z Liblic svou zahradu za Novým Městem jistému Tobolářovi, zřejmě právě Adamovi. Viz tamtéž, f. 39v. S Janem Francem se dále setkáváme i při jiném Tobolářově trhu, byť ne v roli prodejce. Viz tamtéž, f. 31. Na druhou stranu existují pochopitelně i takové trhy, kde nikdo z rodiny Franců přímo nevystupuje. Viz tamtéž, f. 72v. Na příkladu dalšího Tobolářova trhu pro změnu vidíme, že i když zakupoval nemovitosti mimo rodinu Franců, mohli ti přesto figurovat v záznamech o splácení, jako např. Jan Franc. Viz tamtéž, f. 31.

219) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 371, f. 264v. Vinici na Skřivánkách koupil od Řehoře Pekaře jinak Hladkého za 50 kgm. Ihned mu zaplatil 10 kop a zbytek se zavázal doplatit po 5 kopách ročně.

220) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 178v–179v.

221) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 178v–179v. Uvedená pohledávka ve Vratislavi by mohla poukazovat na Adamovy zahraniční obchodní styky.

222) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 127v. Ondřej Traptík pak na místě svého syna prodal Adamův dům a špitálskou roli. Viz tamtéž, inv. č. 369, f. 342r a 344r.

223) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 369, f. 81r, 125v či 127r. Dokladů k rodu Tobolářů v Chrudimi je v městských knihách celá řada.

Vedle osob, které nebylo možné zcela spolehlivě do rodového genealogického schématu zařadit, jsou tu také „fiktivní“ osoby. Ve svém článku o erbovních rodinách Antonín Rybička například uvádí, že Jan a Václav Francové žijící kolem poloviny 16. století byli bratři, na základě výše uvedených pramenů (především kšaftů) je však patrné, že byli bratrance.²²⁴⁾ V zápětí pak uvádí, že kromě tohoto Václava, který měl za bratra Jana, existoval ještě Václav, který měl za bratra Jiříka. Na základě výše uvedených pramenů je ovšem opět patrné, že existoval pouze jeden Václav, bratr Jiříka (společně byli roku 1545 přijati mezi rytíře) a bratranec Jana.

Majetkový a sociální kontext rodiny Franců z Liblic

Řada okolností spojených s majetkovou a sociální pozicí rodiny Franců již byla řečena v první části této studie, níže uvedený text je tedy jakýmsi shrnutím těch nejdůležitějších bodů. Na základě představeného „soupisu“ členů rodu Franců lze říci, že již během tří generací svého působení v Chrudimi si rodina vybudovala velmi silnou majetkovou a sociální pozici, kterou v polovině čtyřicátých let 15. století proměnila v přijetí do rytířského stavu. Jednotliví členové rodiny v Chrudimi téměř v každé generaci aktivně kupovali další nemovitosti, čímž rozšiřovali již tak značný rodinný majetek.²²⁵⁾ Téměř všichni příslušníci rodu Franců žijící v Chrudimi se orientovali čistě na nemovitosti spojené s ní, byť se našla výjimka. Tou byl Simeon Franc vlastníci poddanský mlýn v Nemošicích a svobodný deskový majetek v Mezilesicích (Medlešicích).

Východiskem tohoto rodového jmění se stal soukenický obchod, který Francové provozovali nejpозději od konce 15. století do druhé poloviny 16. století. Jejich silné majetkové zázemí a přátelské a příbuzenské vazby jim pak dopomohly k vybudování pověsti vážené a vlivné rodiny, která se často angažovala ve společenském dění města i jeho správě. Dále se příslušníci rodiny často objevovali jako rukojmí trhů a poručníci, ať již v rámci rodiny nebo v rámci širšího okruhu přátel. K dobré rodinné pověsti dále přispíval fakt, že nejeden člen rodiny byl absolventem univerzitního vzdělání a honosil se titulem bakaláře. Francové si však nevážili jen uni-

224) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 367, f. 83r, 98v a 113v, které dokládají potomstvo bratrů Víta a Jana France; A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 59.

225) Zde je však třeba upozornit na to, že ne ve všech případech muselo jít přímo o cílené rozšiřování nemovitého majetku. Nelze vyloučit, že v některých situacích mohlo jít spíše o vypořádávání dluhů. Tedy, že příslušník rodu Franců nezamýšlel nemovitosti přímo zakoupit, ale získal ji skrze vypořádávání pohledávek.

verzitního vzdělání, ale byli také podporovateli „domácí“ chrudimské školy. Dále byli někteří z nich mecenáši a členové místního literátského bratrstva. Tento důraz na vzdělání a členství v městské správě byly nakonec „standardními“ projevy snah a ambicí erbovních měšťanů.²²⁶⁾ Nejen s otázkou vzdělání bylo spjata dále také náboženské smýšlení rodiny. Absolvování studií několika členů rodiny na pražské univerzitě poukazuje na jejich utrakvistické smýšlení. Nekatolické vyznání dále potvrzuje i jejich podpora chrudimské utrakvistické školy či provázanost s uměleckým prostředím kolem umělce Matouše Radouše prostřednictvím epitafu Salomeny Francové a Tomáše Lvíka. Byť v posledním případě se jedná spíše o doklad luteránství než novoutrakvismu.

Dobré rodinné postavení se pochopitelně promítalo také do volby mužů, za které byly ženy z rodu Franců provdávány, ať se již jednalo o majetné a významné měšťany chrudimské či obyvatele okolních královských měst. V případě sledování okruhu osob, ve kterém se někteří členové rodiny Franců pohybovali, nemůžeme přehlédnout, že řada z těchto person náležela k vrstvě erbovních měšťanů nebo dokonce šlechticů. Obzvláště zajímavé jsou pak osoby, v jejichž okolí se pohyboval Simeon Franc, jeho bratr Jan Franc a Jiřík Franc (přijátý roku 1545 mezi rytíře).

V případě Simeona se jedná spíše o osoby, kterým byl dlužen – Petra Slepotickeho ze Sulic a na Slepoticích, Alše Soutického ze Soutic a na Orli či Petra Hamzu ze Zábědovic.²²⁷⁾ Jak je tedy patrné hned několik svých závazků měl vůči okolním rytířským držitelům. Co je však ještě pozoruhodnější, je to, že za jeho dluh u Petra Hamzy ze Zábědovic se zaručil Oneš Štítný ze Štítného, rytíř žijící v Chrudimi.²²⁸⁾ Když pak svou pozornost přesuneme k jeho bratru Janovi, nemůžeme přehlédnout, že ten za osoby ručící za to, že své nastávající pojistí věno na svém majetku, přizval mimo jiné Tobiáše Kochánka z Kochánku, Václava Ludvíka z Chloulmku a Zdeňka Humpoleckého z Rybenska, tedy příslušníky šlechtické vrstvy.²²⁹⁾ Co je však třeba zdůraznit, je to, že Tobiáš Kochánek z Kochánku byl příslušníkem šlechty relativně nedávno vzešlé z řad chrudimských měšťanů a Václav Ludvík z Chloulmku a Zdeněk Humpolecký z Rybenska v Chrudimi žili

226) M. HRUBÁ, *Erbovní měšťané*, s. 248.

227) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 40v, 41r, 67v.

228) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 67v; David RICHTER, *Majetková držba Andělů z Ronovce v předbělohorském období v Chrudimi*, Východočeský sborník historický 26, 2014, s. 135–178; Antonín RYBIČKA, *O rodině Štítných ze Štítného*, Památky archaeologické a místopisné 6, 1865, s. 35.

229) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 366, f. 55r.

a s městským prostředím byli velmi těsně svázáni.²³⁰⁾ Zbývá ještě osoba Jiříka France. Když ten provdával svou dceru, které dal věno „*právem věnným podle stavu rytířského*“, přizval si jako rukojmí Buriana Anděla z Ronovce, Jiříka Příbeka z Otoslavíc, Jana Pánka z Voděrad, Václava Ludvíka z Chloumku, Bohuslava Sedloňovského z Lovčic, Václav France z Liblic a pana Jana Jičínského, tedy opět příslušníky šlechty.²³¹⁾ Jiřík Příbek z Otoslavíc, Jan Pánek z Voděrad a Bohuslav Sedloňovský z Lovčic byli šlechtici z blízkého okolí. Do této skupiny patřil i Burian Anděl z Ronovce, který ovšem držel navíc majetky ještě v Chrudimi.²³²⁾ Václav Franc byl Jiříkovým bratrem a pod přízviskem Jičínský se skrýval jejich bratranec Jan Franc.

Tyto příklady dokládají příslušníky vysoké chrudimské a okolní společnosti, kteří byli s Franci „zadobře“. Občas se však dostali členové rodiny s osobami pohybujícími se ve vyšších kruzích naopak do konfliktu. Tak slovně napadl Jan Franc Řeháka z Pouchobrad, Jiřík Franc v opilosti urazil Martina Litochleba a jeho syna Jana Bakaláře a Samuel Franc se dostal do střetu s Matoušem Rambouskem.

Na těchto výše zmíněných případech je pozoruhodné to, že se všechny týkaly jedné generace Franců, a že v pokolení následujících se již s něčím takovým (v takovýchto rozměrech, případně vůbec) nesetkáváme. Například obrat o věnu udělovaném právem podle rytířského stavu je v kontextu celé rodiny naprosto ojedinělý. V této souvislosti je třeba připomenout, že právě v této generaci dosáhla rodina povýšení do rytířského stavu, což byl zřejmě právě ten důvod, který ji vedl k potřebě svůj nově nabytý sociální status náležitě demonstrovat. V tomto kontextu pak vzpomeňme na připomenutí se bratrů Jiříka a Václava Franců z Liblic k přátelskému snešení z roku 1547, které pro ně mohlo mít bezpochyby obdobný význam. Co je třeba dále vyzdvihnout, je to, že nemalá část šlechticů, kteří Janovi a Jiříkovi svědčili při svatelních smlouvách, byli šlechtici spjatí s městem, tedy osoby, se kterými se jistě dlouhodobě znali.

230) David RICHTER, *Šlechtická držba nemovitého majetku v Chrudimi v kontextu vývoje Chrudimského kraje v 16. století* (diplomová práce FF Univerzity Pardubice), Pardubice 2015, s. 52–54, 73, 136–139, 149–150, 201–204; A. RYBIČKA, *O erbovních a patricijských rodinách*, s. 42–43.

231) SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 95r–96r. Anna zároveň zdědila majetek po svém dědu Bartošovi a babě Anně.

232) D. RICHTER, *Majetková držba Andělů z Ronovce*, s. 135–178. Právě s Burianovým bratrem, Zikmundem Andělem z Ronovce, držitelem Heřmanova městečka a okolních majetků, se dostal do sporu Jiříkův bratranec Simeon Franc.

Závěr

První stopy rodiny Franců v Chrudimi jsou spojeny s osobou soukeníka Zikmunda France v osmdesátých letech 15. století. Právě on byl zakladatelem rodinného jmění, a to prostřednictvím soukenického řemesla, které po něm jeho potomci zdělili a které dalo následně základ jejich společenskému postavení. Zikmund po sobě zanechal čtyři známé syny, z nichž dva, Jan a Vít, se stali zakladateli hlavních rodových větví. Jejich synové, třetí generace rodu v Chrudimi, vstupovali do aktivního společenského a obchodního života již jako příslušníci chrudimské elity spřízněné s řadou místních rodin. Od jejich generace dále pokračuje nepřetržitá kontinuita rodu podílejícího se na městské správě, ať již prostřednictvím členství v úřadu městského radního, obecního staršího, primase či rychtáře (byť krátkodobě působili v městské radě i představitelé prvních dvou generací).

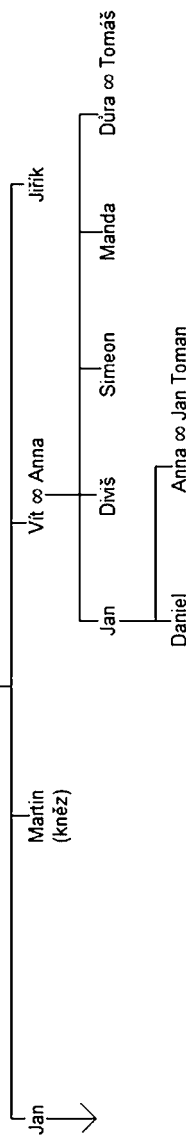
Typickou se pro rodinu Franců stala péče o vzdělání. Hned několik příslušníků rodiny bylo absolventy univerzitního vzdělání, a ti, kteří nebyli, alespoň podporovali odkazy místní utrakvistickou školu. Ruku v ruce s jejich úspěchy společenskými šly úspěchy obchodní, které se mimo jiné promítly do jejich nemovité držby. Rodina držela v rámci Chrudimi řadu domů, ale i dvorů a nejrozličnějších typů pozemků (zahrady, pole, louky i vinice). Z hlediska nemovité držby je nanejvýš zajímavá osoba Simeona France, významného příslušníka třetí generace rodu. Ten vlastnil kromě nemovitostí v Chrudimi také poddanský mlýn v Nemošicích a svobodné dědiny v Mezilesicích.

Velice významní byli pro dějiny rodu také jeho bratrance, Jiřík a Václav, kteří obdrželi majestátem Ferdinanda I. erb a titul z Liblic, což roku 1545 „proměnili“ na sněmu v Praze v přijetí mezi rytíře. Na pomyslné společenské stupnici tak svůj rod „posunuli o úroveň výše“. Zajímavé, avšak zároveň logické je to, že právě v jejich generaci se setkáváme se zvýšeným zdůrazňováním sociálního statutu rodiny, a to ať již v rámci pramenů písemných nebo hmotných. Užití a především zvýraznění rytířské titulatury se samozřejmě objevuje i u dalších generací, avšak v mnohem menší míře než v té přímo povýšené.

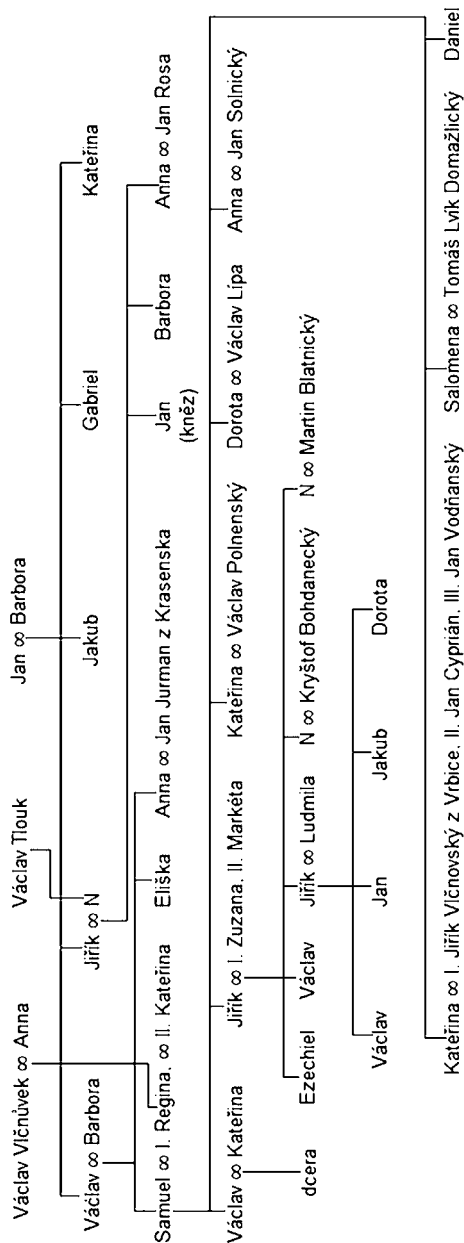
Hlavním představitelem rodu ve čtvrté generaci byl Samuel Franc, člen městské správy a také královský rychtář, člověk velice majetný a osoba vážená v Chrudimi i mimo ní. Samuel byl pravým reprezentantem své rodiny. Po jeho smrti se stal hlavním představitelem rodu v Chrudimi syn Jiřík, který byl již jen z důvodu, že byl z rodiny Franců, považován za osobu váženou a byl hojně zapojován do veřejného dění. Slávy a postavení svého otce však nikdy nedosáhl. Jiřík po sobě stejně jako jeho otec zanechal několik potomků, z nichž to byl syn Václav, který se stal pomyslnou „hlavou

rodiny“ v Chrudimi a zároveň posledním představitelem aktivní generace Franců zde. Po své smrti roku 1666 po sobě sice zanechal čtyři potomky, z nichž hned tři byli synové, „pokračování“ se však Francové ve městě nedočkali a v šedesátých letech 17. století jejich stopy z Chrudimi zmizely.

Vzhledem ke svému dobrému společenskému postavení je logické, že si řada z nich vybírala za manželky příslušnice podobně dobře situovaných rodin. Obdobně své dcery často Francové provdávali za příslušníky městské elity, i mimochrudimské, případe dokonce erbovní měšťany. I přes veškeré úspěchy, kterých rodina dosáhla, je ovšem nezbytné mít na paměti, že její členové v podstatě „nepřekročili“ rámec svého města. Na druhou stranu však podrobnější studium této rodiny přispívá k obecnějšímu poznání prostředí, ze kterého v 16. století pocházela nemalá část nových rytířů. Jednak tedy potvrzuje některá fakta známá ze studia jiných erbovních a později rytířských rodin a jednak přispívá k poznání prostředí elitních rodin v Chrudimi ve sledovaném období.

Obr. 1: Potomstvo Zikmunda France a větev Víta France.

Obr. 2: Větev Jana France.

wide 0.2,

73

Obr. 4: Svatební smlouva mezi urozeným Jiřkem Francem z Liblic na místě dcery Anny s Jiřkem Rosou na místě jeho syna Jana. (SOKA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 365, f. 95r.
Liber Memorialis 1505–1584)

Obr. 6: Náhrobek Elišky Francové, dcery Václava France z Liblic,
na kostele sv. Michaela v Chrudimi.
(Regionální muzeum v Chrudimi,
sbírka Negativy, inv. č. 7069)

Obr. 7: Detail erbu Franců z Liblic na témže náhrobku.

THE FRANC FAMILY OF LIBLICE IN CHRUDIM

A probe into the property and social status of an elite family in the environment of a royal town in the 16th century

Armorial townspeople belonged to the elite members of high society of royal towns, members of these families usually belonged to the richest and most influential. They regularly appeared in the structures of administrative bodies, people around them considered them to be esteemed persons and from time to time they also strived for being knighted. In the case of those successful, we encounter the effort to adequately demonstrate their newly acquired social status such friendship with the neighbouring gentry or with a lifestyle. Most of them, however, failed to escape the shadow of their town and “came to a standstill” somewhere on the border between the townspeople and the lower nobility.

House Franc of Liblic was also among a large number of families with their own coats of arms in the 16th century. The founder of the family in the second half of the 15th century was draper Zikmund Franc, whose offspring split into two main branches, members of one of them were bestowed a coat of arms and a title in 1543 and subsequently in 1545 they were bestowed a knighthood. This promotion strengthened the elite position of the family within the town even more. Members of the family owned many Chrudim pieces of real estate, regularly sat on the town council, and held the office of Primate or royal reeve. In one case, a member of the family, Simeon Franc, also owned a feudal mill and free villages. Until the second half of the 16th century, the main source of the family's livelihood was drapery, which became the foundation of the family fortune. The family lived in Chrudim until 1660s when they disappeared.

The high social position in the town naturally reflected in the wedding strategies of individual family members. Thus, men often married women from wealthy and important families, and likewise fathers chose members of the local or even neighbouring elite for their daughters. Furthermore, their efforts to achieve or later retain a high social position entailed a need for a proper education, which resulted in some members of the family by completing a university education. Therefore, House Franc of Liblice belonged to the Chrudim elite in all respects.